

สิทธิการเจริญพันธุ์ของผู้หญิงพิการ

โดย ดร.เพ็ญจันทร์ ประดับมุข เซอร์เรอร์
อาจารย์คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

บทคัดย่อ

สิทธิการเจริญพันธุ์ของผู้หญิงพิการ

ดร. เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์

อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Email: shpsr@mahidol.ac.th

ผู้พิการมักมีภาพตัวแทนทางสังคม (social representation) ที่เป็นคนที่ไม่สมบูรณ์ ผิดปกติ หรือด้อยกว่าคนปกติ ภาพร่างทางสังคมของคนพิการเช่นนี้ประทับตรา (label) คนพิการให้มีลักษณะที่สูญเสียความสามารถ ลดคุณค่า หรือถูกแบ่งแยกในสังคม กล่าวเฉพาะเรื่องเพศ ของผู้พิการมักถูกมองว่าเป็นบุคคลที่ป่วยและไม่มีความรู้สึกทางเพศเช่นคนปกติ หรือถ้ามีก็จะมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ยิ่งไปกว่านั้นผู้พิการหญิง จะได้รับการเลือกปฏิบัติ และอคติที่รุนแรงกว่า ซ้อนทับเป็นสองเท่า (double taboo) ทั้งเป็นคนพิการและเป็นผู้หญิง คุณค่าของผู้หญิงคู่กับร่างกายที่สมบูรณ์มีเสน่ห์เข้ายวน สภาพทางร่างกายที่พิการของผู้หญิงพิการ จึงมักเป็นปมด้อยกว่าผู้ชายพิการ ผู้หญิงพิการจึงอาจถูกทำให้กลายเป็นว่า เป็นคนไร้บทบาท (roleless) ไร้เพศ (sexless) หรือไม่มีความรู้สึกทางเพศ (asexual)

อคติและการแบ่งแยกตีตราโดยเฉพาะเรื่องเพศวิถีและบริการอนามัยเจริญพันธุ์เป็นปัญหาสำคัญที่ผู้หญิงพิการต้องเผชิญ ทำให้ขาดโอกาส ความรู้ และบริการพื้นฐานที่เหมาะสม เจ้าหน้าที่และระบบบริการสาธารณสุขต้องมีความเข้าใจปัญหาความต้องการ โดยเฉพาะเพศวิถีและอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการซึ่งมีความเฉพาะเจาะจงแตกต่างจากคนที่ไม่พิการ คู่มือการทำงานและองค์ความรู้เรื่องเพศวิถีคนพิการที่หลากหลายสมควรต้องพัฒนา

สิทธิการเจริญพันธุ์ของผู้หญิงพิการ

แม้เรื่องเพศและสุขภาพทางเพศ จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แต่คนอีกกลุ่มในสังคมที่ถูกเรียกว่าคนพิการกลับถูกแบ่งแยก ตีตราให้เข้าใจไปว่าเป็นคนที่ไม่มีความสามารถ ในเรื่องเพศ ไม่สามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ปกติ หรือถ้ามีก็เป็นความเบี่ยงเบนทางเพศ ไม่มีความสามารถเป็นพ่อหรือแม่อันเนื่องมาจากความพิการ ไม่มีความรัก ไม่มีคนชอบ คนรัก ไปจนถึงว่าเป็นผู้ที่ไม่มีเพศ (sexless) หรือเข้าใจไปอีกว่าบุคคลพิการไม่มีการตกไข่ ไม่มีประจำเดือน ตั้งครรภ์หรือให้กำเนิดบุตรไม่ได้ ไม่สามารถถึงจุดสุดยอด ไม่มีการแข็งตัว หลังน้ำอสุจิและตั้งครรภ์ไม่ได้ (Anderson and Kitchin, 2000) เป็นต้น มายาคติ (myth) ของสังคมต่อคนพิการเช่นนี้ ส่งผลอย่างสำคัญต่อสุขภาพทางเพศ และอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการ อันเป็นผลมาจากการแบ่งแยกตีตราของคนในสังคมและการรับรู้ต่อตัวตนในด้านลบของคนพิการ การมีทัศนคติผู้พิการไม่มีเพศ ไม่มีความสามารถในเรื่องเพศ ส่งผลต่อการจัดบริการด้านสุขภาพทางเพศและการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างถูกต้องแก่คนพิการ การถูกบังคับให้ทำหมันเพราะเกรงว่าเลี้ยงดูลูกไม่ได้และจะถ่ายทอดความพิการไปสู่ลูกหลาน รวมไปถึงการมีแนวโน้มที่จะถูกระงับการกระทำ ความรุนแรงทางเพศมากกว่าคนปกติ โดยข้อมูลงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าผู้หญิงพิการมีแนวโน้มของการถูกระงับการกระทำ ความรุนแรงถึง 1.5 ไปจนถึง 10 เท่าของผู้หญิงทั่วไป ผู้หญิงพิการที่เป็นชนกลุ่มน้อย เป็นเด็ก ย่อมมีแนวโน้มการถูกระงับการกระทำ ความรุนแรงมากกว่าหญิงพิการทั่วไป ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจึงถูกซ่อนทับกันหลายชั้น เพราะความเป็นผู้หญิงแล้วก็เพราะความพิการนั่นเองที่ได้เพิ่มความเสี่ยงของการถูกทำร้ายและรวมทั้งมีข้อจำกัดที่จะยุติหรือหนีให้พ้นจากความรุนแรงนั้น ๆ มากกว่าผู้หญิงทั่วไป (เพ็ญจันทร์, 2549)

สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ คือ สิทธิมนุษยชน คนพิการเป็นมนุษย์ เป็นสมาชิกของสังคม ควรมีสิทธิในการมีคุณภาพชีวิต มีภาวะสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งกายใจและสังคม ทั้งในด้านการปราศจากโรค ความทุพพลภาพ และในเรื่องที่เกี่ยวกับระบบการเจริญพันธุ์และการทำหน้าที่ของระบบเจริญพันธุ์ สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ คือ สิทธิพื้นฐานของบุคคลและคู่สมรสในการตัดสินใจอย่างอิสระ รวมถึงสิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเองโดยไม่ต้องถูกเลือกปฏิบัติ ไม่ถูกบีบบังคับ ไม่ได้รับความรุนแรง กระบวนการที่สังคมสร้างภาพลักษณ์แบบเหมารวม (stereotyping) และมีมายาคติต่อคนพิการว่า ไร้ความสามารถ ไร้บทบาท ส่งผลให้คนพิการมองภาพตนเองเชิงลบ สังคมตีตราและเลือกปฏิบัติ รวมทั้งจำกัดทางเลือกให้กับคนพิการ ทั้งหมดเป็นเงื่อนไขให้พิการทั้งผู้หญิงพิการและผู้ชายที่พิการ ไร้เพศสภาพมีเพียงภาพลักษณ์ และตัวตนของความเป็นผู้พิการเท่านั้น มีแนวโน้มที่จะเผชิญปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์ ยิ่งไปกว่านั้นในระบบบริการทางการแพทย์และบริการสังคมสงเคราะห์ ซึ่งน่าจะมีส่วนช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ดังกล่าว งานการศึกษาวิจัยหลายชิ้นนี้ยืนยันว่า ด้วยทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบบริการดังกล่าว ก็แบ่งแยก เลือกปฏิบัติ มีอคติต่อผู้พิการ เช่น ระบบบริการด้านงานวางแผนครอบครัว ไม่ได้

พัฒนาขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของผู้พิการที่จะมารับบริการทั้งข้อมูล การให้คำปรึกษา หรือบริการ เพราะไม่ได้คาดหวังว่าผู้พิการต้องการบริการ (Anderson and Kitchin, 2000) การศึกษาวิจัยที่สะท้อนสุขภาพทางเพศและปัญหาอนามัยเจริญพันธุ์ของคนพิการในสังคมมีอยู่น้อยมาก ที่มีอยู่ก็สะท้อนให้เห็นว่าคนพิการมีความต้องการความรัก ความสุขทางเพศเหมือนคนทั่วไป งานวิจัยเรื่อง ความรัก และเจตคติต่อเพศศึกษาของคนพิการและคนทั่วไป (ทวี, 2544) ใช้การสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 101 คน พบว่าทั้งคนพิการและคนทั่วไป มีความต้องการในความรักประเภทต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ทั้งสองกลุ่มมีความปรารถนาในความรักต้องการความใกล้ชิด ออบอุ่น แบ่งปัน และต้องการรักษาสัมพันธ์ให้ยืนยาว รวมทั้งความรักที่มีลักษณะใกล้ชิด สัมผัส มีเพศสัมพันธ์ โดยงานชิ้นนี้พบว่า คนพิการเห็นว่า การแสดงความรู้สึกและพฤติกรรมทางเพศ ควรจะมีการสื่อสาร พูดคุยอย่างเปิดเผย และความไร้สมรรถภาพทางเพศ มิได้เป็นตัวชี้วัดการมีปัญหาในชีวิตสมรสเสมอไป การศึกษาผู้พิการจากการบาดเจ็บทางไขสันหลังในกรุงเทพฯ และปริมณฑลจากกลุ่มตัวอย่าง 50 คน (เพชรน้ำหนึ่ง, 2545) พบว่า ผู้พิการจากการบาดเจ็บทางไขสันหลัง ร้อยละ 64 เห็นว่าเพศสัมพันธ์นั้นเป็นการสื่อสารทางกายที่ลึกซึ้งมากที่สุด และเห็นว่าผู้พิการจากการบาดเจ็บทางไขสันหลังนั้นสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้

เป็นความจริงอีกว่า แม้ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับ สิทธิทางเพศ สิทธิคนพิการ จะก้าวหน้าไปมาก แต่ประเด็นสิทธิด้านอนามัยเจริญพันธุ์คนพิการ รวมทั้งสิทธิในการมีสุขภาพทางเพศ ของคนพิการก็ยังคงเป็นสิ่งที่อยู่ในมุมมืด เป็นประเด็นที่ยังมีการกล่าวถึงน้อยมาก ผู้เขียนเชื่อว่า ความรู้จากงานวิจัยเป็นสิ่งที่จำเป็นในการเปิดมุมมองให้เข้าใจปรากฏการณ์ของปัญหา งานวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะศึกษามุมมองเกี่ยวกับเรื่องเพศ ความสุขทางเพศและพฤติกรรมทางเพศ คู่ความสัมพันธ์ทางเพศ การศึกษาวิจัยมุ่งโดยใช้แนวคิดทางสังคมศาสตร์เกี่ยวกับความพิการและเพศวิถี โดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ เพื่อชี้ให้เห็นแนวคิดและประสบการณ์ รวมทั้งเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องทางสังคมซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตและสุขภาพทางเพศของผู้หญิงพิการ

สิทธิทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ผู้พิการ

กล่าวได้ว่า เรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติที่ไม่ใช่เรื่องธรรมชาติ เพราะเรื่องเพศไม่ใช่เรื่องของการสืบพันธุ์เท่านั้น หากแต่เรื่องเพศเป็นความเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมในแต่ละสังคม ความเป็นชายและความเป็นหญิงได้ถูกขัดเกลาในเรื่องเพศแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้ความหมายของเพศหญิงและเพศชายแตกต่างกัน มีความคาดหวังในพฤติกรรมของเพศตรงข้ามต่างกัน รวมทั้งแสดงพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างกันด้วย เรื่องเพศจึงเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน เป็นวิถีทางเพศที่สังคมและวัฒนธรรมกำหนดเพศวิถี (sexuality) จึงมีความหมายที่มากเกินกว่าเฉพาะพฤติกรรมทางเพศ แต่หมายรวมถึงความ

ต้องการและความพึงพอใจในเรื่องเพศของบุคคล อัตลักษณ์ทางเพศ และความเป็นหญิง เป็นชายซึ่งทั้งหมดเป็นผลลัพธ์ของสังคม (social product) ที่ถูกประกอบสร้างภายใต้สังคมวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ซึ่งมีหลากหลายมิติและเป็นพลวัต พฤติกรรมทางเพศของบุคคลในแต่ละสังคมจึงเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา ตามลักษณะของแต่ละบุคคล ค่านิยมและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ตัวอย่างเช่น ความคาดหวังและแบบแผนพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามสังคมแห่งความทันสมัย และความเป็นเมือง นอกจากนั้นความหมายและความเข้าใจเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ในวัยรุ่นกลุ่มต่าง ๆ ก็อาจมีความแตกต่างด้วย Dixon_ Mueller, R. (1996) ได้กล่าวถึงเพศวิถีว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการด้วยกันคือ

1. คู่สัมพันธ์ทางเพศ (sexual partner) หมายถึง ประเภท แบบแผนความสัมพันธ์ของคู่สัมพันธ์ทางเพศ และลักษณะของคู่ความสัมพันธ์ทางเพศ ซึ่งมีความความสัมพันธ์อย่างยิงรูปแบบการมีเพศสัมพันธ์ และผลลัพธ์ของการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การป้องกันหรือไม่ป้องกัน การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรือโรคเอดส์
2. กิจกรรมทางเพศ (sexual acts) หมายถึง การปฏิบัติทางเพศ ทั้งในเรื่องของความถี่ ทางเลือก หรือรูปแบบของการมีเพศสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลหรือแต่ละคู่
3. การให้ความหมายของเพศสัมพันธ์ (sexual meaning) หมายถึง กระบวนการคิด พฤติกรรมในเรื่องเพศ ซึ่งถูกตีความและให้ความหมายตามบริบทของวัฒนธรรมนั้นว่าสิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับผู้หญิงและผู้ชาย
4. แรงขับทางเพศและความพึงพอใจ (sexual drive and enjoyment) หมายถึง การรับรู้ของหญิงและชายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย ความสามารถทางเพศ อารมณ์ การกระตุ้นความรู้สึก ความสุขและการตอบสนองทางเพศ การรับรู้ในเรื่องแรงขับและความสุขความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ของตนเองและของเพศตรงข้าม

องค์ประกอบทั้งหมดของเพศวิถีที่กล่าวมานี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจแบบแผนพฤติกรรมทางเพศของผู้พิการ กล่าวคือ คู่ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อการมีกิจกรรมทางเพศ การให้ความหมายต่อเพศสัมพันธ์และความพึงพอใจต่อเพศสัมพันธ์ดังกล่าวแตกต่างกันด้วย

เรื่องเพศยังเกี่ยวพันกับมิติทางสังคม วัฒนธรรมของสังคม เป็นเรื่องต้องห้ามในสังคม เพราะถูกจัดเป็นเรื่องส่วนตัว และเกี่ยวพันกับระบบคุณค่า ศีลธรรมของสังคม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากความเชื่อและคำสอนของศาสนา กฎหมายและนโยบายสาธารณะ วิถีปฏิบัติของคนในสังคม รวมทั้งอำนาจของระบบการแพทย์ ซึ่งทั้งหมดต่างก็ร่วมมือหรือแย้งซึ่งกันนียมความหมายและกฎกติกาในเรื่องเพศ การมองว่าเรื่องเพศเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะทางชีวภาพของมนุษย์ แต่เพศวิถีได้ถูกให้ความหมาย ถูกประกอบสร้างโดยสังคมวัฒนธรรม ที่ไม่ใช่ว่ามนุษย์ทุกคนในสังคม จะสามารถแสดงออก รู้สึก ยอมรับ หรือให้คุณค่าต่อเรื่องเพศเหมือนกัน กล่าวให้ชัด ชายและหญิงได้ถูกสร้าง ถูกขัดเกลา (socialize) ในเรื่องความ

เป็นเพศชายและความเป็นเพศหญิงแตกต่างกัน ก็ถูกคาดหวัง ตีกรอบในการแสดงออกซึ่งวิถีทางเพศแตกต่างกัน ให้ผู้ชายเป็นฝ่ายรุก เป็นผู้มีประสบการณ์ ผู้หญิงต้องเป็นผู้รับเป็นตอบสนองในเรื่องเพศ เรื่องเพศเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ควรผูกกับสถาบันครอบครัว การเจริญพันธุ์ ไม่ใช่เรื่องของเด็ก เพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น จึงเป็นเรื่องต้องห้าม ไม่ยอมรับ เพราะค้ำกับอุดมการณ์หลักของสังคม เป็นต้น

กล่าวให้ถึงที่สุด เรื่องเพศได้ถูกผูกโยงกับเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรม อำนาจและนโยบายของรัฐ ให้เรื่องที่มีนัยว่าเป็นเรื่องส่วนตัวเป็นเรื่องที่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวอย่างที่เข้าใจ ทั้งนี้กลุ่มคนที่เป็นคนชายขอบ คนที่ถูกแบ่งแยก ให้มี "ความเป็นอื่น" (otherness) เช่น คนพิการ จึงมีแนวโน้มที่จะถูกกำหนด ควบคุม หรือได้รับผลพวงอันเกิดจากการให้ความหมาย ตีตรา แบ่งแยก ในเรื่องเพศ เพศวิถีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อุดมการณ์ทางวัฒนธรรมในเรื่องเพศ เป็นอำนาจของสังคมที่สร้างความชอบธรรมในการตัดสิน และปฏิบัติการแบ่งแยก กำหนดให้คนพิการแสดงออกอย่างไรหรือรับข้อมูลและบริการอะไรในเรื่องเพศ เช่น การบริการวางแผนครอบครัว เพศศึกษา หรือสุขภาพทางเพศ เพราะได้โน้มนำทำให้เห็นว่าระบบความสัมพันธ์ทางเพศที่เป็นปกติ เป็นธรรมชาติ แพร่หลายทั่วไป นั่นก็คือวิถีชีวิต วิถีปฏิบัติ ความคิด และร่างกายของคนที่เป็นปกติ เป็น "บรรทัดฐาน" (norms) ของสังคม และในทางกลับกันวิถีปฏิบัติของคนพิการเป็นสิ่งที่ผิดปกติ ไม่ยอมรับ และไม่พึงปรารถนา ยิ่งไปกว่าอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมนี้ก็ดำรงอยู่ ผลิตซ้ำด้วยการใช้ภาพร่างทางวัฒนธรรมผ่านวาทกรรมที่ฉายภาพคนพิการ แสดงความคิดเห็น ความพิการ ผ่านการกำหนด ตัดสิน และปฏิบัติอย่างไรต่อคนพิการซ้ำอีก

ภาพร่างทางวัฒนธรรมของคนพิการ ที่ว่า คนพิการ เป็นคนป่วยและไม่มีเพศ ดำรงอยู่ภายใต้มายาคติต่าง ๆ ของสังคมต่อคนพิการ คนพิการมักมีภาพอคติเหมารวม (stereotype) จากสังคมว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้สึกทางเพศ ไม่มีความต้องการทางเพศ ไม่มีเพศ เพราะเรื่องเพศมักผูกโยงกับความสามารถทางร่างกายและความสวยงามทางร่างกาย ซึ่งเป็นเครื่องมือในการตอบสนองทางเพศที่สำคัญและเมื่อเป็นคนพิการแล้ว จึงทำให้คิดไปได้ว่า เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เป็นความไม่เหมาะสม (impropriate) นอกจากนั้นเรื่องเพศยังไปเกี่ยวพันกับอุดมการณ์การเจริญพันธุ์ เรื่องเพศ ซึ่งถูกนิยามและเกี่ยวโยงอย่างเฉพาะเจาะจงว่าเป็นเรื่องของการ "ร่วมเพศ" ระหว่างอวัยวะเพศของชายและหญิง โดยให้ความสำคัญกับอวัยวะเพศชายและความพึงพอใจทางเพศของผู้ชายเป็นศูนย์กลาง ความสัมพันธ์ทางเพศในลักษณะนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นเรื่องธรรมชาติและปกติ อิทธิพลของกรอบเรื่องเพศนี้ทำให้ คนที่ไม่สามารถปฏิบัติการทางเพศโดยใช้อวัยวะทางเพศดังกล่าว ถูกจัดว่าเป็นพวกที่ไม่มีความสามารถ เช่น ผู้พิการอัมพาตท่อนล่าง (paraplegia) ที่ไม่มีความรู้สึกทางเพศโดยผ่านอวัยวะสืบพันธุ์ หรือการไม่ยอมรับ การสนองความต้องการหรือการมีกิจกรรมทางเพศ เช่น การสัมผัส และความรู้สึก อารมณ์อื่น ๆ แต่อย่างใด ความสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่ได้เป็นเรื่องของอวัยวะชายหญิงและเพื่อการเจริญพันธุ์ เป็นเรื่องที่ไม่สำคัญ ถูกจัดว่าเป็นความเบี่ยงเบน ผิดศีลธรรมและ/หรือผิดธรรมชาติ การตีกรอบเรื่องเพศที่เป็นที่ยอมรับว่า ถูกต้องชอบธรรมในลักษณะนี้จำกัดรูปแบบความปรารถนาและพฤติกรรมทางเพศ และมีอำนาจต่อการ

ทำความเข้าใจเรื่องเพศของคนในสังคมรวมทั้งการจัดการเชิงระบบเพื่อส่งเสริมสุขภาพทางเพศต่อคนพิการเป็นอย่างมาก

คนพิการแต่ละประเภทมีความต้องการ และปัญหาแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ผู้พิการแต่กำเนิดและคนพิการภายหลังนั้นเผชิญปัญหาสุขภาพที่แตกต่างกัน กล่าวคือคนพิการแต่กำเนิดนั้นจะถูกสังคมก่อกองกั้นมาตั้งแต่เล็กว่าตนเป็นคนพิการถูกทำให้เชื่อว่าไม่มีความต้องการทางเพศเช่นคนปกติและยังถูกปิดกั้นและขาดโอกาสเรียนรู้ทางเพศจากสังคม และยังขาดการกระตุ้นทางด้านสุขภาพทางเพศที่เหมาะสม ประกอบกับพ่อแม่ของคนพิการยังขาดความเข้าใจและกลัวว่าจะนำไปสู่การกระทำทางเพศที่ไม่เหมาะสมจึงไม่มีการกระตุ้นพัฒนาการทางเพศ ทำให้คนพิการรู้สึกสับสน มีความรู้ทางเพศที่น้อยกว่า มีความคิดที่เกี่ยวกับเพศในทางลบ ส่วนคนพิการภายหลังนั้นเคยประสบหรือเคยได้รับความรู้ทางเพศมาก่อนแต่เขาต้องเผชิญกับการต่อต้าน การตีตราจากสังคมทำให้เขาเก็บกด สับสนและมีความวิตกกังวลและอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า เช่น ผู้ป่วยที่มีปัญหาการบาดเจ็บที่เส้นประสาทที่กระดูกสันหลังอาจกังวลว่าตนจะยังมี sexual ที่ปกติหรือไม่ และพบว่ามียัตราการหย่าร้างภายหลังเกิดความพิการจากการบาดเจ็บที่เส้นประสาทที่กระดูกสันหลัง SCI สูงมากถึงร้อยละ 85 และพบว่าภายหลังเกิดความพิการจะมีความต้องการทางเพศที่ลดลง ตามความพิการแต่ละประเภท แต่ก็มีรายงานว่าหญิงพิการ SCI ยังคงมี sexual response และความพิการไม่เป็นอุปสรรคต่อชีวิตสมรส และยังพบว่าทางศาสนาระบุห้ามไม่ให้คนพิการแต่งงานรวมทั้งกฎหมายมีการกำหนดไม่ให้คัดแยกคนพิการแต่ไม่มีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำ

ที่สำคัญหากพิจารณา เพศสภาวะ หรือความเป็นหญิง ความเป็นชาย กับความพิการ และเพศวิถีก็จะสะท้อนว่าได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของคนเหล่านี้ ผู้หญิงพิการ มักได้รับการเลือกปฏิบัติในสภาพที่รุนแรงกว่าด้วยอคติที่ซ้อนทับสองชั้น (double taboo) คือ เพราะเป็นคนพิการและเพราะเป็นผู้หญิง จึงถูกเลือกปฏิบัติจากอคติจากสาเหตุสำคัญ คือ เพราะ "ความเป็นหญิง" และเพราะ "ความพิการ" ผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ ต้องภาพลักษณ์สวย ต้องตา เพื่อการจับจ้องหรือเป็นเพศแม่ที่ต้องดูแลเลี้ยงดูลูก สังคมคาดหวังให้ผู้หญิงคู่กับความสวยความงาม เพื่อเป็นสิ่งดึงดูดทางเพศ อุดลักษณะความเป็นหญิง ถูกกำหนดด้วยการมีลูก การเป็นเมียที่ดูแลบ้าน และภาพลักษณ์ร่างกายที่สวยงาม (Tilley, 1996) สภาพทางร่างกายที่พิการสำหรับผู้หญิงพิการ จึงอาจเป็นปมด้อยกว่าผู้ชายพิการ นอกจากนั้นผู้หญิงในสังคมยังถูกคาดหวังให้เป็นผู้ดูแล ปรนนิบัติ มีลูกและดูแลลูก ตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับในสังคม (Fine and Asch, 1988) ผู้หญิงพิการจึงอาจถูกทำให้กลายเป็นว่า ไม่สามารถทำบทบาทดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ จนไปถึงการมองว่าเป็นคนไร้บทบาท (roleless) ไร้ความรู้สึกทางเพศ (asexual) ไม่ควรเป็นแม่เพราะแสดงความไม่รับผิดชอบต่อสังคม (social irresponsibility) หรือถ้าเป็นแม่ ก็ไม่สามารถ เป็นแม่ที่สมบูรณ์แบบที่แท้จริงได้ "real mother" นอกจากนั้น คนพิการหญิงไม่ควรจะมีความสัมพันธ์ทางเพศหรือขอบบางเกินไปสำหรับการมีกิจกรรมทางเพศ และรวมไปถึงถึงว่าถูกเอาเปรียบทางเพศได้เพราะไม่

มีความรู้สึก คนพิการหญิงที่ตั้งครรภ์ อาจถูกตัดสิน (judge) ด้วยระบบคุณค่า ศีลธรรมของสังคม อันส่งผลต่อคุณค่าความเป็นมนุษย์ของเธอก็ถูกลดลงด้วย การตั้งครรภ์ของหญิงพิการ อาจเป็นความผิด เพราะแสดงถึงความไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยเหตุที่สังคมมักมีภาพอคติเหมารวมว่าความพิการคือความไม่สมบูรณ์ เจ็บป่วย เป็นโรคและสิ่งเหล่านี้ก็จะถ่ายทอดไปที่ตัวลูกที่จะเกิดมาด้วย

เรื่องเพศเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นความปลอดภัย เป็นเรื่องของสุขภาพที่มนุษย์ทุกคนพึงจะได้รับ ซึ่งจะส่งผลอย่างสำคัญต่อสุขภาพโดยรวม แต่คนพิการซึ่งยังคงมีฐานะอยู่ชายขอบของสังคม ถูกกดทับด้วยความไม่เท่าเทียมของสังคม และอคติของสังคมที่ถูกประกอบสร้างขึ้นให้เป็นผู้ที่ด้อยไร้ความสามารถ เพศวิถีคนพิการเป็นเพศนอกกรอบของสังคม และถูกตัดสินไปว่าไม่เหมาะสม ไม่สมควร วิตถาร ผิดปกติ หรือเป็นความผิด ด้วยระบบคุณค่าเพศวิถีระหว่างหญิงชาย และอุดมการณ์ปีตาธิปไตยที่สัมพันธ์อย่างแนบแน่น

คนพิการจึงเป็นผู้ได้รับผลกระทบ เป็นผู้ที่ไม่ได้รับโอกาส หรือสิทธิของสิ่งที่เรียกว่าเป็นพื้นฐานของมนุษย์ และที่สำคัญเป็นเสียงเงียบที่ไม่มีใครได้ยิน และทำให้สิ่งเหล่านี้ดำรงอยู่ ผลิตซ้ำ หรือยอมจำนน งานวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศต่อคนพิการในต่างประเทศพบว่า ความรุนแรงทางเพศของผู้พิการเกิดขึ้นอย่างน้อย ร้อยละ 150 ของผู้ไม่พิการในเพศและอายุเดียวกันโดยเปรียบเทียบ กล่าวอย่างเฉพาะเจาะจงคือ กว่าร้อยละ 90 ของผู้พิการทางด้านพัฒนาการมีประสบการณ์ความรุนแรงอย่างน้อยในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต ร้อยละ 49 มีประสบการณ์ได้รับความรุนแรงทางเพศกว่า 10 ครั้งขึ้นไป (Valenti-Hein & Schwartz, 1995) Sobsey and Doe (1991) ศึกษาผู้พิการจำนวน 162 คน ในประเทศอเมริกาได้พบว่า ผู้พิการที่เป็นผู้ถูกระทำ ความรุนแรงทางเพศมีอายุเฉลี่ย 19.2 ปี โดยมีช่วงอายุตั้งแต่ 18 เดือนถึง 57 ปี ผู้ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่คือผู้หญิง คิดเป็นร้อยละ 81.7 และผู้ชายเป็นผู้กระทำความรุนแรงเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 90.8 และกว่าครึ่งเป็นผู้ที่ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้พิการ เช่น สมาชิกในครอบครัว บิดาเลี้ยง คู่รัก หรือคนรู้จัก งานชิ้นนี้ก็พบ แม้แต่เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่กระทำความรุนแรงต่อคนพิการ โดยพบว่า มีถึง 28 % ที่ผู้กระทำความรุนแรงเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ และผู้ให้บริการทางการแพทย์ งานอีกชิ้นศึกษาผู้พิการด้านพัฒนาการ 95 รายพบว่า ร้อยละ 83 ของผู้หญิงพิการและ ร้อยละ 32 ของผู้ชายมีประสบการณ์ได้รับความรุนแรงทางเพศ และมีเพียง ร้อยละ 3 ทั้งนี้ พบปัจจัยกำหนดความรุนแรงหลายประการ อาทิ ความไม่รู้ว่ากำลังตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงไม่รู้ว่าจะบอกอย่างไรเมื่อได้รับความรุนแรง หรือการเชื่อว่าการผู้ถูกระทำเป็นส่วนหนึ่งของผลกรรมในชีวิต ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังเชื่ออีกว่า สาเหตุความรุนแรงนั้นเกิดจากการนับถือตัวเองต่ำกว่ารฟงคนอื่นและการขาดความรู้เกี่ยวกับข้อมูลและแหล่งช่วยเหลือ

นอกจากการต้องเผชิญกับความรุนแรงแล้ว คนพิการอาจต้องเผชิญปัญหาการละเมิดสิทธิเรื่องการตัดสินใจในเนื้อตัวร่างกายในเรื่องเพศ เพราะมีครอบครัว ผู้ดูแล หรือเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ตัดสินใจด้วยทัศนคติที่ว่า คนพิการไม่มีเพศ ไม่พร้อมที่จะมีเพศ จึงอาจมีปัญหาการเข้าถึงบริการ การได้รับ

ความรู้ด้านเพศศึกษาที่เหมาะสมเฉพาะเจาะจง ไม่มีอิสระในการตัดสินใจเรื่องเพศ อาจได้รับผลกระทบ ต่อสุขภาพทางเพศ เช่นการตั้งครรภ์ไม่พร้อม หรือเมื่อตั้งครรภ์แล้ว ก็ไม่มีแหล่งความรู้ที่เฉพาะเจาะจงที่ เกี่ยวข้องกับความพิการที่พวกเขาเผชิญอยู่ การเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

สรุปและอภิปราย

ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสังคมไทยยังมีมายาคติต่อเรื่องเพศ และความพิการ ซึ่งทำให้เกิดความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ รวมไปถึงการก่อกำเนิดทัศนคติในทางลบต่อคนพิการและเพศวิถีของคนพิการ รวมทั้งกีดกัน แบ่งแยก ละเลยคนพิการในการได้รับสิทธิและบริการต่าง ๆ อันส่งผลต่อสุขภาพทางเพศและสิทธิอนามัย เจริญพันธ์ของคนพิการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผลกระทบอาจทำให้คนพิการไม่ได้ความรู้ความเข้าใจใน เรื่องเพศศึกษา เพราะเข้าไม่ถึง ด้วยข้อจำกัดของทางร่างกาย การไม่มีแหล่งบริการ หรือระบบข้อมูลที่เหมาะสม สอดคล้องต่อคนพิการ การได้รับข้อมูลผิด ๆ เพื่อต้องการให้ทำหมัน หรือไม่ต้องการให้ ตั้งครรภ์ พ่อแม่คนในครอบครัวอาจปฏิเสธ ห้าม ละเลย หากลูกที่พิการแสดงออกทางเพศ หรือแม้ไม่ได้ ห้าม แต่ก็ไม่ได้ช่วยให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมกับลูกที่พิการเนื่องจากไม่รู้ว่าจะไปหาข้อมูลอย่างไร เด็กที่พิการโดยเฉพาะวัยรุ่น หากถูกเลี้ยงดูมาในบ้าน ก็จะไม่มีความรู้ ความเข้าใจ หรือรู้จักเรียนรู้ในการ แสดงบทบาท หรือความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามอย่างเหมาะสม อาจมีแนวโน้มของการถูกระงับความ รุนแรงทางเพศ หรือล่วงเกินทางเพศโดยที่พวกเขาไม่เข้าใจว่าถูกระงับ การขาดความรู้ ทักษะต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้คนพิการมีความเสี่ยงเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และการถูก กระทำ ความรุนแรงทางเพศด้วย

เรื่องเพศเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นความปลอดภัย เป็นเรื่องของสุขภาพที่มนุษย์ทุกคน พึงจะได้รับ ซึ่งจะส่งผลอย่างสำคัญต่อสุขภาพโดยรวม แต่คนพิการ ซึ่งยังคงมีฐานะอยู่ชายขอบของสังคม ถูกกีดทับด้วยความไม่เท่าเทียมของสังคม และอคติของสังคมที่ถูกประกอบสร้างขึ้นให้เป็นคนที่ย่อย ไร้ความสามารถ เพศวิถีคนพิการเป็นเพศนอกกรอบของสังคม และถูกตัดสินไปว่าไม่เหมาะสม ไม่สมควร วิตถาร ผิดปกติ หรือเป็นความผิด ด้วยระบบคุณค่าเพศวิถีระหว่างหญิงชาย และอุดมการณ์ปีศาจปิตัย ที่สัมพันธ์อย่างแนบแน่นการให้ความหมายความพิการและบทบาทเพศ

คนพิการจึงเป็นผู้ได้รับผลกระทบ เป็นผู้ที่ไม่ได้รับโอกาส หรือสิทธิของสิ่งที่เรียกได้ว่าเป็นพื้นฐาน ของมนุษย์ และที่สำคัญเป็นเสียงเงียบที่ไม่มีใครได้ยิน และทำให้สิ่งเหล่านี้ดำรงอยู่ ผลิตซ้ำ หรือยอม จำนน อย่างไรก็ตามจากงานเขียนนี้ได้เผยให้เห็นเสียงของคนพิการบางเสียง บางแง่มุม ที่ไม่ยอมจำนน ต่อรอง ต่อต้านกับอำนาจ โดยเฉพาะอำนาจของวิชาชีพแพทย์ เพื่อแสดงจุดยืน หรือพื้นที่ของความ มนุษย์และสิทธิอนามัยเจริญพันธ์ของพวกเขา ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องควรต้องสำเหนียก รับรู้ รวมไปถึงการ ตระหนักถึงปัญหา และความต้องการที่เฉพาะเจาะจงเพื่อไปสู่สุขภาวะทางเพศเช่นเดียวกับคนอื่น ที่

สำคัญการรื้อสร้างความเข้าใจบทบาทของคนพิการในสังคม และเรื่องเพศวิถีของคนพิการเป็นเรื่อง
เร่งด่วนที่สมควรกระทำ

เอกสารอ้างอิง

- Anderson, P. and Kitchin, R. (2000) Disability, space and sexuality: access to family planning services *Social Science & Medicine* 51 (2000) 1163-1173
- Asch A, and Fine M, Nurturance, Sexuality and women With Disability. In Davis, Leonard J, editor. *The disability Studies Reader*. New York and London
- Comfort, A. (1975) Forward. In T. O. Mooney, T. M. Cole, & R.A. Chilgren. *Sexual Options for Paraplegics And Quadriplegics*. Boston: Little, Brown.
- Gill, C.J. (1996). Becoming visible: Personal health experiences of women with disabilities. In D.M. Krotoski, M.A. Nosek, & M.A. Turk (Eds.), *Women with physical disabilities: Achieving and maintaining health and well-being* (pp. 5-16). Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Helman, C.G. (2001) *Culture, Health and Illness* (4th edition) (London: Arnold)
- Japan International Cooperation Agency. Country profile on Disability Kingdom of Thailand, March 2002
- Lamb, B., & Layzell, S. (1994) *Disabled in Britain : A Worked Apart*. London: SCOPE
- Miyako Takahashi and Ichiro Kai. "Sexuality after breast cancer treatment : Changes and coping strategies among Japanese survivors". *Social Science & Medicine*. 61(2005) : 1278 – 1290; September 2005.
- Nosek, M.A.(1996).Sexual abuse of women with physical disabilities.In D.M.Krotoski, M.A.Nosek, &M.A.Turk(Eds),*Women with physical disabilities: Achieving and maintaing health and well-being*(pp.153-173).Baltimore:Paul H.Brookes.
- Young M., Nosek, M., Howland, C., Chanpong, G., & Rintala, D. (1997) The prevalence of abuse of women with physical disabilities. *Archives pf Physical Medicine and Rehabilitation*, 78, suppl 5: S 34-S-38
- เนตรนภา วงศ์ขมทอง. (2547). รายงานการทบทวนองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูประบบบริการสุขภาพ และการสร้างหลักประกันสุขภาพ, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

- เพชรน้ำหนึ่ง ศรีวรรณะ.(2545) *ศึกษาความรู้ ทักษะคติ และปัจจัยในการมีชีวิตรู้ของบุคคลพิการจากการบาดเจ็บทางไขสันหลัง ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชางานบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์ (2549) *ความรุนแรงต่อคนพิการ: ภัยเงียบของสังคมไทย วารสารสหศาสตร์ เล่มที่ 3 ปีที่ 2*
- โสภา อ่อนโอบาสและจีรพร แผ้วกิ่ง (2545) *วิถีชีวิตคนพิการในเขตเมือง: กรณีคนพิการทางสายตาในเขตกรุงเทพ เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องสถานภาพคนจน และคนด้อยโอกาสในเขตกรุงเทพและปริมณฑล วันที่ 20 เมษายน 2545*
- จอมขวัญ ขวัญเย็น และจุฑามาศ ชาญเจริญผล (2545) *ความลำบากในโลกมืด: กรณีศึกษาขอทานและวณิกตาบอด เอกสารงานวิจัยโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมและคนจน คนด้อยโอกาสในสังคมไทย สนับสนุนโดย สกว. อัดสำเนา*
- จุฑารัตน์ อภิวัดมน์ธนกุล (2546) *หญิงตาบอด: วิถีชีวิต การสร้างพลังอำนาจและกระบวนการต่อสู้เพื่อพัฒนาโอกาสทางสังคม วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*
- ชลิตาภรณ์ สงสัมพันธ์.(2550). *เมื่อผู้หญิง คิดจะมีหนวด การต่อสู้"ความจริงของเรื่องเพศ ในสภาผู้แทนราษฎร โครงการจัดพิมพ์คบไฟ: กรุงเทพ*
- วิไลรัตน์ จิตตโคตร. (2542). *ภาวะสุขภาพผู้สูงอายุพิการไร้ความสามารถถูกทอดทิ้งหรือถูกทารุณกรรม ต.หนองไฮ อ.เมือง จ.อุดรธานี. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหิดล.*

มาตรการทางกฎหมาย
ในการคุ้มครองสิทธิของ
ผู้ถูกภาพถ่ายโดยมิได้รับรู้และยินยอม

โดย นายคณาธิป ทองรวีวงศ์
อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของ
ผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม

Legal Measures for protecting the right of a person
who has been taken photograph without knowledge and consent

คณาธิป ทองรวีวงศ์¹

Kanathip Thongraweewong²

Abstract

The development of photograph taking devices which can transfer pictures to computer network leads to an increase in quantity and frequency of taking pictures. Hence, a person has a risk to be taken photograph without his or her knowledge and consent. This research examines the “right not to be taken photograph without knowledge and consent” which can be classified as part of “right to privacy” and human right. However, the research found that there is no specific law for protecting this right. Although there are currently various laws which can be applied to protect such right, this research indicates that the problems of content, element, and scope of such laws make them inappropriate to be applied to the case of taking photograph. Consequently, this research makes a comparative analysis of related foreign and Thai laws in order to propose suggestions to amend the existing laws and enact new law to protect the right of person who has been photograph without knowledge and consent.

Key words: Right to Privacy, Right not to be taken photograph, law and photograph

---

¹ ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น : 086-042-0242. kanathip@yahoo.com

² Assistant to Dean, Faculty of Law, Saint John's University: 086-042-0242. kanathip@yahoo.com

บทคัดย่อ

พัฒนาการของอุปกรณ์ในการถ่ายภาพซึ่งสามารถเชื่อมโยงภาพถ่ายเข้ากับเครือข่ายคอมพิวเตอร์นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการถ่ายภาพทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่งผลให้บุคคลอาจถูกถ่ายภาพโดยปราศจากการรับรู้และยินยอม งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงสิทธิที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม ซึ่งสามารถจัดอยู่ในความหมายของ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy) และเป็นสิทธิมนุษยชนประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวในระบบกฎหมายไทยปัจจุบันแล้วพบว่า ยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่รับรองและคุ้มครองสิทธิดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ หลักกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภูมุนั้นกระจัดกระจายอยู่ตามกฎหมายหลายฉบับ แต่กฎหมายที่มีผลบังคับใช้อยู่เหล่านี้เมื่อนำมาวิเคราะห์การปรับใช้กับกรณีการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมแล้วพบว่า ยังไม่สามารถคุ้มครองสิทธิดังกล่าวได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสม เนื่องจากมีปัญหาในแง่ของเนื้อหาสาระ องค์ประกอบ ขอบเขตของกฎหมายอยู่อีกหลายประการ งานวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรฐานทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอข้อเสนอนั้นในการปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมายไทยให้เหมาะสมกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมต่อไป

คำหลัก : สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว, สิทธิส่วนบุคคล, สิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพ, กฎหมายกับการถ่ายภาพ

คำนำ

พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงลักษณะและพฤติกรรมในการถ่ายภาพและการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ พัฒนาการของอุปกรณ์เกี่ยวกับการถ่ายภาพก่อให้เกิดความสะดวก ง่ายดาย และรวดเร็วในการถ่ายภาพ อุปกรณ์ถ่ายภาพมีขนาดเล็กลงและสามารถรวมเข้าไปกับอุปกรณ์สื่อสารชนิดอื่น ๆ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ ทำให้ความนิยมถ่ายภาพยิ่งขยายตัวออกไปทั้งปริมาณและความถี่ ควบคู่กันกับการขยายตัวของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร ยิ่งไปกว่านั้น การเชื่อมโยงภาพถ่ายซึ่งเป็นข้อมูลดิจิทัลจากอุปกรณ์ถ่ายภาพเข้าไปยังระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถทำได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ประกอบกับความนิยมในการติดต่อสื่อสารผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้การถ่ายภาพกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์จำนวนมาก อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นในอดีต ในอีกด้านหนึ่งของพัฒนาการนี้ ส่งผลให้ปัจเจกบุคคลแต่ละคนในสังคมถูกล่วงล้ำเข้าไปในอาณาเขตของความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ในเมื่อการถ่ายภาพสามารถเกิดขึ้นได้แทบจะทุกที่และทุกเวลา บุคคลอาจถูกถ่ายภาพโดยไม่มีแม้แต่โอกาสที่จะรับรู้ หรือสอบถามความยินยอมก่อน เมื่อมีเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น ผู้ถูกถ่ายภาพมักอ้างถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว หรือสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งในทางกฎหมายยังมีความไม่ชัดเจนอยู่มาก ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของ “สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว” (Right to privacy) โดยเปรียบเทียบแนวคิดทฤษฎีของกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย ตลอดจนศึกษาพัฒนาการของสิทธิที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมในฐานะเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานประการหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ศึกษาวิเคราะห์การปรับใช้กฎหมายฉบับต่าง ๆ ในระบบกฎหมายไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับกรณีการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว โดยที่การวิจัยนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการศึกษากฎหมาย การตีความและปรับใช้กฎหมาย จึงเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งสมมุติฐานในการวิจัยว่า “ในระบบกฎหมายไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น ไม่มีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมโดยเฉพาะ แม้ว่ามีกฎหมายหลายฉบับที่อาจนำมาปรับใช้ได้ ก็ยังมีปัญหาในการปรับใช้ อยู่หลายประการ” งานวิจัยนี้จึงศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิดังกล่าว โดยจะเริ่มจากการพิจารณาว่า สิทธิที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมนั้น จัดเป็นสิทธิชนิดใด ทั้งนี้จะศึกษาแนวคิดของสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะกรณีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to Privacy) ซึ่งหมายถึงความรวมถึงสิทธิในการไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมนี้ด้วย หลังจากนั้นจะศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของกฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันในการนำมาปรับใช้สำหรับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพ โดยจะมีการนำกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) กับกฎหมายไทย ซึ่งผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงปัญหาในการปรับใช้ ในแง่องค์ประกอบ ขอบเขตและช่องว่างของกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม ให้มีความทันสมัย ครอบคลุม และเหมาะสมกับสภาพการณ์ในสังคมปัจจุบันต่อไป

1. สภาพปัญหา

การถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม อาจแบ่งตามลักษณะของผู้กระทำได้สองประการคือ

(1) กรณีผู้กระทำที่เป็นปาปาราซซี (Paparazzi) ซึ่งเป้าหมายของปาปาราซซี มักจะเป็นนักแสดง หรือผู้มีชื่อเสียง (celebrity) การถ่ายภาพของปาปาราซซี มีวัตถุประสงค์ในเชิงการค้า กล่าวคือ เพื่อนำ ภาพที่ถ่ายได้ไปขายให้กับแหล่งต่าง ๆ (2) กรณีผู้กระทำที่เป็นบุคคลธรรมดา ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาการ ของเทคโนโลยีทั้งในแง่ของการถ่ายภาพและการเชื่อมโยงภาพถ่ายเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต อีกทั้งการรวม คุณสมบัติของโทรศัพท์เคลื่อนที่และกล้องถ่ายรูปเข้าด้วยกัน ทำให้ความนิยมการถ่ายภาพแพร่หลายไป อย่างกว้างขวาง บุคคลธรรมดามีแนวโน้มที่จะทำการถ่ายภาพมากขึ้นกว่าในอดีต

หากพิจารณาการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมตามลักษณะของผู้ถูกกระทำ ก็อาจแบ่งได้ สองประการ กล่าวคือ (1) กรณีผู้ถูกกระทำเป็นบุคคลสาธารณะ (public figures) เช่น นักแสดง ผู้มีชื่อเสียง (2) กรณีผู้ถูกกระทำเป็นบุคคลธรรมดา เนื่องจากเทคโนโลยีในสมัยปัจจุบันทำให้บุคคลทั่วไป อาจถูกถ่ายภาพในสถานที่ต่าง ๆ ได้โดยง่ายและไม่รู้ตัวว่าถูกถ่ายภาพ เช่น ขณะเดินทางโดยการขนส่ง สาธารณะรูปแบบต่าง ๆ ขณะเดินซื้อสินค้าหรือรับประทานอาหาร หรือตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น

คนพิการก็เป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการถูกถ่ายภาพด้วยเช่นกัน ซึ่งโดยลักษณะของคน พิการที่มีความแตกต่างจากบุคคลอื่นทำให้คนพิการมีความเสี่ยงต่อการตกเป็นเป้าของการถ่ายภาพ ที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้คนพิการอาจมีปัญหาในการปกป้องสิทธิในความเป็นอยู่ ส่วนตัวของตนมากกว่าบุคคลทั่วไป เช่น ไม่อาจรับรู้ถึงการถ่ายภาพ หรือ มีความลำบากในการ เคลื่อนไหวเพื่อหลบเลี่ยงการถ่ายภาพ เป็นต้น

หากพิจารณาการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมตามลักษณะภาพที่ถ่าย อาจแบ่งได้สอง ประการคือ

(1) การถ่ายภาพบุคคลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะลามกอนาจาร เช่น การถ่ายภาพในส่วนพื้นที่ ได้กระโปรงของสุภาพสตรี การกระทำดังกล่าวอาจเกิดจากผู้ที่มีลักษณะนิสัยชอบดูอวัยวะเพศของผู้อื่น หรือพวกถ้ำมอง (Voyeur หรือ peeping tom) มาตรการทางกฎหมายของหลายประเทศมักจะมุ่งเน้นไป ที่การควบคุมพฤติกรรมการถ่ายภาพลักษณะนี้ (2) การถ่ายภาพบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะลามก อนาจาร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในวงกว้างและเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายกับ บุคคลทั่วไปในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ถ่ายภาพบุคคลขณะซื้อสินค้า เดินทางท่องเที่ยว หรือ รับประทานอาหาร เป็นต้น กรณีตัวอย่างสำคัญที่มักกล่าวถึงในทางวิชาการเช่น กรณี “Dog Poop Girl”

(Solove, 2007) กรณีสุภาพสตรีชาวเกาหลีถูกถ่ายภาพขณะอยู่บนรถไฟใต้ดินและถูกถ่ายภาพโดยผู้โดยสารคนอื่น ภาพนั้นได้ถูกนำมาเผยแพร่ในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ไปทั่วโลก

2. สิทธิที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมกับสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right to privacy)

ในส่วนนี้จะศึกษาถึงพัฒนาการแนวคิดของ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy) ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของสิทธิมนุษยชน อันนำไปสู่การขยายตัวต่อมาของ สิทธิในการที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม โดยอาจพิจารณาได้จากหลายบริบท กล่าวคือ ในบริบททางปรัชญานั้น ให้เหตุผลว่าที่มาแห่งสิทธิของมนุษย์ทั้งหลายนั้นมาจากแนวคิดตามธรรมชาติ (Idea of Nature) เนื่องจากธรรมชาติเป็นผู้กำหนดระเบียบอันถูกต้องแห่งจักรวาล (Nature Described the Property of the Universe) (Minogue, 1978) ดังนั้น สิทธิของมนุษย์ทุกคนจึงได้รับการอ้างอิงว่า สิทธิธรรมชาติ (Natural rights) เพื่อยืนยันความสำคัญและที่มาของสิทธินี้ ต่อมากำว่าสิทธิธรรมชาติ ได้วิวัฒนาการเป็น สิทธิมนุษยชน (Human Rights) ทั้งนี้ คำว่า มนุษย์ นั้นย่อมเป็นการย้าถึงความชอบธรรมแห่งสิทธิ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญแห่งชีวิตมนุษย์ที่ถูกต้องเหมาะสม (An essential part of a properly human life) กล่าวคือ ย่อมไม่เป็นการถูกต้องเหมาะสม หากมนุษย์ปราศจากเสียซึ่งสิทธิเช่นนี้ ในสมัยโรมันนั้น มีแนวคิดที่ยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนมีเขตแดนของตนเอง ซึ่งในเขตแดนดังกล่าวนี้ถือเป็นเขตเฉพาะตัวของปัจเจกบุคคลแต่ละคนซึ่งปราศจากการสอดเข้ามาเกี่ยวข้องของบุคคลอื่น ๆ ในสังคมนั้น (Wacks, 1989) ตามกฎหมายโรมันนั้น การเข้าไปในบ้านของบุคคลอื่นโดยมิได้รับอนุญาตนั้นเป็นการละเมิดต่อความเป็นส่วนตัว (to enter a man's house against his will.. was regarded as an invasion of his privacy) ซึ่งตรงกับแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ว่า บ้านของบุคคลเปรียบเสมือนเป็นปราสาทของเขา (every man's house is his castle) (Hunter, 2009) สิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right to privacy) กับ สิทธิส่วนบุคคล (personal right) ต่างก็มุ่งเน้นถึงความสำคัญของความเป็นส่วนตัวในฐานะเป็นสาระสำคัญของความเป็นตัวตนของมนุษย์ (Alderman and Kennedy, 1995) ในบริบททางศาสนานั้น สิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคล เริ่มพัฒนามาจากการมุ่งเน้นไปที่ สิทธิที่เกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย เช่น การนำไปไม่มาประดิษฐ์เป็นที่ปิดบังส่วนของร่างกายที่ไม่ต้องการให้คนอื่นได้เห็น (Decew, 1997) แสดงถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว อย่างไรก็ตาม สิทธิในความเป็นส่วนตัว ถูกขยายความออกไปรวมถึงครอบครัว ทรัพย์สินด้วย ในบริบททางการเมืองนั้น แนวคิดของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในระยะแรก สืบเนื่องมาจากแนวคิดเกี่ยวกับ ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้อ้างอิงยันต่อรัฐ นักคิดผู้มีชื่อเสียงด้านการเมืองการปกครองหลายคน ได้เสนอแนวคิดว่า รัฐบาลโดยชอบนั้น จะต้องได้รับอำนาจการปกครองมาจากผู้ใต้ปกครอง (Orwin and Pange, 1984) เมื่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เป็นสิทธิที่ติดตัวคนมา

ตั้งแต่กำเนิด จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับสิทธิมนุษยชน ที่เป็นสิทธิที่มีอยู่ในทุกคนอันเนื่องมาจากการที่เขาเป็นมนุษย์ ไม่ต้องทำอะไรทั้งสิ้นเพื่อให้ได้มา ขอเพียงได้เกิดเป็นมนุษย์ย่อมมีสิทธิมนุษยชน (Donnelly, 1982) ดังจะเห็นได้จากการรับรองถึงสิทธิดังกล่าวในระดับของกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (UN's Universal Declaration of Human Rights 1948) ข้อ 12 ที่กำหนดว่า “บุคคลย่อมไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการในความเป็นอยู่ส่วนตัว ในครอบครัวในเคหสถาน หรือในการสื่อสาร หรือไม่อาจถูกลบล้างในเกียรติยศชื่อเสียงบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยกฎหมาย ต่อการแทรกแซงในสิทธิเช่นนั้น” ซึ่งต่อมาได้มีการจัดทำ กติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและการเมืองของสหประชาชาติ (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ซึ่งกล่าวไว้ในบทนำว่า “.สิทธิมนุษยชนได้มาจากศักดิ์ศรีอันสืบสายติดตัวมาของบุคคล...” (...Recognizing that these rights derive from the inherent dignity of the human person...) และในข้อ 17 ของกติกาดังกล่าวได้กำหนดว่า “บุคคลจะถูกแทรกแซงในความเป็นอยู่ส่วนตัว (privacy) ครอบครัว เคหสถาน หรือการติดต่อสื่อสารโดยพลการหรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายหาได้ไม่... บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกแซงเช่นนั้น”

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to privacy) มีลักษณะพลวัต (Dynamic) กล่าวคือสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม วัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว อาจแตกย่อยออกมาเป็นสิทธิต่าง ๆ ได้อีกหลายประการตามบริบทต่าง ๆ เช่น สิทธิในการดำเนินชีวิตและกำหนดความเป็นตัวตนของตนเอง (Self-determination) สิทธิในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น สิทธิที่จะสมรสหรือสร้างครอบครัว สิทธิที่จะทำแท้ง สิทธิในการมีชีวิต สิทธิที่จะเลือกศาสนาและการเมือง เป็นต้น (Hayden, Hendricks, and Novice, 1990) การถ่ายภาพบุคคลที่มีได้รับรู้และยินยอมนั้นจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการแทรกแซงความเป็นส่วนตัว

ในเมื่อปัจเจกบุคคลแต่ละคนเมื่อเกิดมาแล้วมีสิทธิที่จะไม่ถูกแทรกแซงดังกล่าว สิทธิที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมจึงเป็นสิทธิที่แตกย่อยออกมาของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวนั่นเอง เนื่องจากสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวนั้นมีลักษณะที่อาจปรับเปลี่ยนไปตามสังคมและยุคสมัยได้ ดังนั้นเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปย่อมเกิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวชนิดใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ ดังเช่นใน สังคมที่มีการพัฒนาความก้าวหน้าทางการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอันอาจนำมาซึ่งการละเมิดความเป็นส่วนตัวลักษณะใหม่ ๆ เช่น การถ่ายภาพบุคคลอื่นโดยไม่ได้ขอความยินยอมผู้ถูกถ่ายภาพก่อนหรือแม้แต่ผู้ถูกถ่ายภาพมิได้รับรู้ถึงการถูกถ่ายภาพแต่อย่างใดเลย ดังนั้น สิทธิที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมนั้น อาจจัดเป็นสิทธิพื้นฐานประการหนึ่งของมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งบุคคลแต่ละคนควรจะสามารถมีสิทธิในการกำหนดและตัดสินใจในการที่รูปลักษณ์ของตนจะไปปรากฏเป็นภาพถ่าย ในส่วนต่อไปงานวิจัยนี้จะศึกษาถึงการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวตามกฎหมายของต่างประเทศและของไทย

3. การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม ตามกฎหมายต่างประเทศ

ในส่วนนี้จะทำการศึกษากฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทยต่อไป

3.1 มาตรการทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

แนวคิดการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของสหรัฐอเมริกาเริ่มเห็นได้ชัดเจนจากบทความวิชาการของ Samuel D. Warren และ Louis D. Brandies ในปี 1890 ซึ่งบทความนี้ได้เผยแพร่แม้ว่ายังไม่มีบทบัญญัติหลายของเทคโนโลยีสารสนเทศและการถ่ายภาพด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังเช่นในปัจจุบัน แต่ผู้เขียนทั้งสองท่านก็สังเกตเห็นการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในกรณีของการถ่ายภาพไว้แล้ว โดยกล่าวไว้ในบทความว่า "... เครื่องมือที่ทันสมัยสามารถก่อให้เกิดโอกาสในการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นโดยที่บุคคลนั้นมิได้รู้ตัว เช่น เทคโนโลยีของการถ่ายภาพอาจทำให้บุคคลหนึ่งถูกถ่ายภาพได้โดยที่บุคคลนั้นมิได้รู้สึกตัวหรือตั้งใจในการถ่ายภูมุนั้นแต่อย่างใด..." (Warren and Brandies, 1890) หลังจากบทความดังกล่าวเผยแพร่สู่วงการวิชาการด้านกฎหมายในวารสารกฎหมายของ Harvard ในปี 1890 แล้ว การพิจารณาคดีต่อ ๆ มาของศาลสหรัฐหลายคดีได้สะท้อนถึงอิทธิพลแนวความคิดดังกล่าว หลังจากนั้น Prosser (1971) ได้ขยายความการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวออกไปโดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ต่อมาหลักการทั้ง 4 นี้ได้รับการรวบรวมจากสถาบันกฎหมายอเมริกัน (American Law Institute) ซึ่งทำการรวบรวมคอมมอนลอว์ที่กระจัดกระจายเข้าไว้ด้วยกันและได้รับการอ้างอิงบ่อยครั้งโดยศาลสหรัฐ คอมมอนลอว์เกี่ยวกับละเมิดที่ได้รับการรวบรวมนี้เรียกว่า "The Restatement (Second) of Torts (1977) ซึ่งกำหนดหลักการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (right of privacy) ไว้ในมาตรา 652 A- 652 E โดยกรณีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพผู้อื่นโดยมิได้รับรู้และยินยอมก็คือ การแทรกแซงความสันโดษของผู้อื่นโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ตามมาตรา 652 B (a) (unreasonable intrusion upon the seclusion of another)

นอกจากกฎหมายคอมมอนลอว์โดยเฉพาะกฎหมายลักษณะละเมิดที่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีการถ่ายภาพผู้อื่นโดยมิได้รับรู้และยินยอมแล้ว สหรัฐอเมริกายังมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมโดยเฉพาะ ซึ่งแบ่งออกเป็นกฎหมายในระดับมลรัฐ (Federal law) และระดับมลรัฐ (State law) สำหรับกฎหมายสหรัฐ (Federal Law) มีกฎหมาย "Video Voyeurism Prevention Act" ซึ่งมีจุดประสงค์คุ้มครองบุคคลที่ถูกถ่ายภาพในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เช่น ในขณะที่เปลือยกายหรืออยู่ในชุดชั้นใน โดยในมาตรา 1801 วางหลักไว้ว่า ผู้ใดก็ตาม... มีเจตนาถ่ายภาพที่ไม่เหมาะสมของผู้อื่นและผู้อื่นนั้นอยู่ในสภาพเปลือยหรือสวมใส่เพียงชุดชั้นใน... ภายใต้สภาพแวดล้อมซึ่งผู้อื่นนั้นมีเหตุอันควรคาดหมายได้ว่าเป็นที่ส่วนตัว..." รัฐบาลบัญญัติฉบับนี้ยังเป็นกฎหมายต้นแบบซึ่งมลรัฐ

ต่าง ๆ นำไปใช้ในการร่างกฎหมายในระดับมลรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพโดยไม่ได้รับความยินยอม

กฎหมายมลรัฐ (State law) ต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา นั้น บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการถ่ายภาพผู้อื่นโดยปราศจากการรับรู้และยินยอมไว้ในกฎหมายความผิดลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น มลรัฐ Missouri กำหนดอยู่ในหมวดความผิดเกี่ยวกับบุคคล (Offenses against person) มลรัฐ Wisconsin, Alabama, Pennsylvania บัญญัติเป็นความผิดเกี่ยวกับความเป็นอยู่ส่วนตัว (Invasion of Privacy/ offences against privacy) มลรัฐ Washington, Kentucky, Utah, Ohio บัญญัติเป็นฐานความผิดเกี่ยวกับการ “ถ้ามอง” (Voyeurism) โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาในส่วนของความผิดเกี่ยวกับเพศ (Sexual offenses) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะแต่ละรัฐจะกำหนดให้การบันทึกภาพโดยปราศจากการรับรู้และยินยอมเป็นฐานความผิดในหมวดต่าง ๆ กัน ผู้วิจัยได้สรุปองค์ประกอบร่วมกันของกฎหมายมลรัฐต่าง ๆ ได้ 5 ประการที่สำคัญคือ

(1) องค์ประกอบในแง่ความยินยอม กฎหมายของมลรัฐต่าง ๆ ล้วนแต่กำหนดคุ้มครองบุคคลที่ถูกถ่ายภาพ โดยปราศจากความยินยอมแม้ว่าจะใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันไปบ้าง เช่น มลรัฐ Missouri, Pennsylvania, Arizona ใช้คำว่า โดยปราศจากการรับรู้และยินยอม (without the person's knowledge and consent) มลรัฐ Texas ใช้คำว่า โดยปราศจากความยินยอมของบุคคลอื่น (ที่ถูกถ่ายภาพ) (without the other person's consent), มลรัฐ Virginia ใช้คำว่า บุคคลซึ่งไม่ยินยอม (Non-consenting person)

(2) องค์ประกอบในแง่สถานที่ กฎหมายของหลายมลรัฐมุ่งคุ้มครองบุคคลที่ถูกถ่ายภาพโดยปราศจากความยินยอมก็แต่เฉพาะเมื่อการถ่ายภาพนั้นเกิดในสถานที่ซึ่งบุคคลนั้นคาดหมายได้ว่าจะมีความเป็นส่วนตัว (where the person has a reasonable expectation of privacy) เช่น มลรัฐ Arizona, Missouri, Pennsylvania, Washington, New York เป็นต้น ข้อควรพิจารณาก็คือ ในการกำหนดถึงสถานที่ที่คาดหมายความเป็นส่วนตัว กฎหมายของบางมลรัฐยังคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับการถ่ายภาพเพื่อวัตถุประสงค์ทางเพศ เช่น กฎหมายมลรัฐ Washington นิยามสถานที่ที่บุคคลคาดหมายความเป็นส่วนตัวว่าสถานที่ซึ่งบุคคลควรเชื่อว่าเขาสามารถถอดเสื้อผ้าออกได้อย่างเป็นส่วนตัวโดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกถ่ายภาพโดยบุคคลอื่น

(3) องค์ประกอบเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ถูกถ่ายภาพ กฎหมายหลายมลรัฐ กำหนดองค์ประกอบความผิดของการถ่ายภาพบุคคลอื่นโดยปราศจากความยินยอมว่า จะต้องเป็นการถ่ายภาพในขณะที่บุคคลนั้น กระทำพฤติกรรมบางอย่าง เช่น กฎหมายมลรัฐ Arizona กำหนดว่าภาพนั้นต้องถ่ายขณะที่ผู้อื่นกำลัง ขับถ่าย แต่งตัว กระทำการเกี่ยวกับทางเพศ กฎหมายมลรัฐ Missouri, Pennsylvania กำหนดว่าการถ่ายภาพอันจะเป็นความผิดต้องเป็นการถ่ายขณะที่ผู้อื่นนั้นเปลือยทั้งหมดหรือบางส่วน

(4) องค์ประกอบในแง่วัตถุประสงค์หรือมูลเหตุชกูงใจของการถ่ายภาพ บางมลรัฐนำเอาวัตถุประสงค์ของการถ่ายภาพมาเป็นองค์ประกอบความผิดด้วย เช่นมลรัฐ Pennsylvania, Washington, Texas วางเงื่อนไขว่าการถ่ายภาพที่จะเป็นความผิดต้องเป็นการ ถ่ายภาพเพื่อการกระตุ้นความต้องการทางเพศ (Making any photograph... for the purpose of arousing or gratifying he sexual desire of any person)

(5) องค์ประกอบของการเผยแพร่ภาพ การถ่ายภาพบุคคลอื่นโดยมิได้รับรู้และยินยอมนั้น เป็นมาตรการเชิงป้องกัน (preventive approach) ก่อนที่การถ่ายภาพจะนำไปสู่ความผิดอื่น ๆ ที่ยากจะแก้ไขเยียวยาต่อไป โดยเฉพาะในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น การเผยแพร่ภาพนั้นไปในระบบอินเทอร์เน็ต บางมลรัฐ มิได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการเผยแพร่ภาพไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม อย่างไรก็ตามบางมลรัฐเช่น Missouri ได้กำหนดการเผยแพร่ภาพไว้เป็นองค์ประกอบความผิดด้วย

แม้ว่าในสหรัฐมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับกรณีการถ่ายภาพโดยเฉพาะ แต่ก็ยังมีปัญหาในแง่ขอบเขตของกฎหมายดังกล่าวในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่มียุติการเกี่ยวกับการลามกอนาจาร ก ถ่ายภาพ ขณะนั่งรับประทานอาหารอยู่ในภัตตาคารแห่งหนึ่ง กรณีนี้ไม่เข้าองค์ประกอบของกฎหมายกลุ่มที่เกี่ยวกับ Voyeurism เพราะขาดองค์ประกอบในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้ถูกระทำซึ่งไม่ได้อยู่ในสภาพเปลือยกาย

นอกจากนั้น ในเดือนตุลาคม 2006 มลรัฐ California บัญญัติกฎหมายใหม่ โดยกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 1708.8 (California Civil Code Section 1708.8) วางหลักเกี่ยวกับการละเมิดต่อความเป็นส่วนตัว (invasion of privacy) ในกรณีถ่ายภาพไว้โดยเฉพาะมาตรา 1708.08 (b) กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีความรับผิดชอบสำหรับการละเมิดความเป็นอยู่ส่วนตัว เมื่อมีการกระทำเกี่ยวกับการถ่ายภาพ หรือบันทึกเสียง ของบุคคลอื่นซึ่งกำลังกระทำกิจกรรมส่วนบุคคลหรือกิจกรรมในครอบครัว ภายใต้สถานการณ์ที่บุคคลผู้ถูกถ่ายภาพมีเหตุผลสมควรที่จะคาดหมายความเป็นส่วนตัว โดยมีการใช้อุปกรณ์เพิ่มขีดความสามารถในการมองเห็นภาพหรือรับฟังเสียง ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าจะต้องมีการบุกรุกทางกายภาพด้วย” ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายแพ่งของรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้คุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวในอันที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมไว้โดยในกฎหมายได้ระบุถึง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Privacy) ไว้อย่างชัดเจน กฎหมายนี้ นับว่าเป็นการขยายการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวออกไปให้กว้างกว่ากรณีถ่ายภาพในลักษณะลามกอนาจาร เนื่องจากไม่มีองค์ประกอบดังกล่าวเหมือนดังเช่นกฎหมายเกี่ยวกับการถ้ามอง (Voyeurism) นอกจากนี้ ใน (b) ยังถือได้ว่าเป็นพัฒนาการที่สำคัญของกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เนื่องจากวางหลักให้ครอบคลุมถึงกรณีที่ไม่มีการบุกรุกเข้าไปทางกายภาพ เช่น การใช้เลนส์ซูมถ่ายภาพเจาะระยะไกลโดยตัวผู้ถ่ายภาพมิได้มีการเข้าไปในทางกายภาพด้วย

3.2 มาตรการทางกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส

มาตรการทางกฎหมายของฝรั่งเศสที่เกี่ยวกับการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมปรากฏอยู่ในกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 226 -1 กำหนดบทลงโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 45,000 ยูโรสำหรับการกระทำโดยจงใจให้เกิดการล่วงละเมิดซึ่งความเป็นอยู่ส่วนตัวของชีวิตส่วนตัวของผู้อื่น โดยวิธีการ ถ่ายภาพ บันทึกภาพหรือถ่ายทอดรูปภาพของบุคคลผู้ซึ่งอยู่ในสถานที่ส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมของบุคคลผู้นั้น สำหรับมาตรการในประมวลกฎหมายแพ่งได้แก่ มาตรา 9 ซึ่งอยู่ในบรรพ 1 ว่าด้วยบุคคล วางหลักไว้ว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการเคารพซึ่งชีวิตส่วนตัว” (Everyone has the right to respect for his private life) คดีที่ศาลฝรั่งเศสตัดสินตามมาตรา 9 เช่น คดี Brigitte Bardot / Beaverbrook Ltd. (1965) ซึ่งหนังสือพิมพ์ The Daily Express ได้ตีพิมพ์ภาพงานบัพปะภายในครอบครัวของ Brigitte Bardot และบุตรชายของเธอ งานบัพปะดังกล่าวจัดขึ้นในสถานที่ส่วนบุคคลของ Bardot ศาลตัดสินว่าภาพเช่นนั้นเป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของโจทก์โดยอ้างมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เช่นเดียวกับคดี Chambre Civile 1, 13 avril Farah Diba (1988) ซึ่ง นิตยสาร “Jours de France” พิมพ์เผยแพร่ภาพของ Mrs Farah Diba ในชุดอาบน้ำ ภาพแรกเป็นภาพถ่ายขณะอยู่ในสวน ภาพที่สองเป็นอริยาบถนั่งตปลาอยู่บนก้อนหิน Farah Diba ฟ้องนิตยสารโดยอ้างว่าละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน การกระทำของจำเลยขัดต่อกฎหมายแพ่งมาตรา 9 จำเลยฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่า ผู้มีชื่อเสียงหรือบุคคลสาธารณะย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป หรือในคดี Astier / Julien (2000) เป็นกรณีที่เด็กได้เข้าร่วมงานประเพณีงานหนึ่ง นิตยสารได้ถ่ายภาพเด็กผู้นั้น แต่นำภาพไปลงพิมพ์ ผู้ปกครองเด็กมิได้ให้ความยินยอมในการเผยแพร่ภาพเด็กดังกล่าว ศาล Cour de Cassation ตัดสินว่า การเผยแพร่ภาพซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กเข้าร่วมงานดังกล่าวนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง เมื่อไม่มีการอนุญาตแล้วถือว่า การเผยแพร่ภาพขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 9

3.3 มาตรการทางกฎหมายของประเทศซาอุดีอาระเบีย

ข้อห้ามตามกฎหมายของประเทศซาอุดีอาระเบีย เกิดขึ้นเมื่อผู้นำศาสนาได้ออกประกาศ (edict) กำหนดให้โทรศัพท์ดังกล่าวเป็นสินค้าต้องห้ามด้วยเหตุผลที่ว่า จะเป็นการเผยแพร่สิ่งลามกอนาจารสู่สังคมมุสลิม (spreading obscenity in Muslim society) นอกจากนั้นแล้วรัฐบาลยังให้เหตุผลของการห้ามดังกล่าวคือ โทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งถ่ายภาพได้นั้นส่งผลเท่ากับการถ่ายทอดทางโทรทัศน์และการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต ต่อมารัฐบาลได้ผ่อนคลายนโยบายระเบียบโดยการอนุญาตให้นำเข้าและจำหน่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งถ่ายภาพได้ แต่ยังควบคุมการใช้ โดยกฎหมายควบคุมการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการเผยแพร่ภาพซึ่งมีลักษณะลามกอนาจารหรือภาพของสุภาพสตรี โดยกำหนดว่า “ผู้ใดใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งถ่ายภาพได้ในการเผยแพร่ภาพลามกอนาจาร มีโทษถูกเขียน 1000 ครั้ง จำคุก 12 ปี

และปรับ 26670 เหรียญ” อย่างไรก็ตามหากพิจารณากฎหมายของซาอุดีอาระเบียแล้วจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการควบคุมอุปกรณ์ถ่ายภาพดังกล่าว มุ่งเน้นไปที่การป้องกันถ่ายภาพสุภาพสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายภาพสุภาพสตรีในขณะที่มีผ้าคลุมหน้าซึ่งเป็นการขัดต่อข้อห้ามทางศาสนา กฎข้อห้ามดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก มิได้มุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมในความหมายอย่างกว้าง

4. การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม ตามกฎหมายไทย

ในระบบกฎหมายไทยปัจจุบันนั้น แม้ว่าจะไม่มีการบัญญัติรับรองถึง “สิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม” เอาไว้โดยเฉพาะหรืออย่างชัดแจ้ง แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าสิทธิดังกล่าวไม่ได้มีอยู่แต่ประการใด หากพิจารณาว่า สิทธิดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของ “สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว” (Right to Privacy) แล้วจะพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้รับรองสิทธิดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง นับแต่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 มาตรา 47 บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือ ความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง” จนถึง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง” อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาระบบกฎหมายไทยที่เป็นอยู่ปัจจุบันนั้นจะพบว่า กฎหมายลำดับรองที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิดังกล่าว นั้นยังไม่มีเป็นกฎหมายเฉพาะ กล่าวคือ การคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมนั้นมีอยู่อย่างกระจัดกระจายในกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาปัญหาในการปรับใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์การปรับใช้ประมวลกฎหมายอาญา ในการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม

การถ่ายภาพบุคคลอื่นโดยที่ผู้ถูกบันทึกภาพไม่ได้ให้ความยินยอมนั้น หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาจะพบว่า ไม่มีฐานความผิดที่บัญญัติถึงกรณีดังกล่าวไว้โดยตรง แต่มีฐานความผิดที่พอจะนำมาปรับได้หลายมาตรา เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ฐานทำร้ายร่างกายแล้วงานวิจัยนี้พบว่าลำพังเพียงแค่การถ่ายภาพโดยไม่ได้ขอความยินยอมนั้น เป็นการยากที่จะถือได้ว่าผู้กระทำมีเจตนาทำให้เกิดผลกระทบบกระเทือนถึงร่างกายของผู้ถูกถ่ายภาพ และเมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น 626/2493, 3269/2531, 273/2509 แล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการยากที่ผู้ถูกถ่ายภาพโดยไม่ได้ให้ความยินยอม จะอ้างว่าตนเองถูกทำร้ายร่างกายจนได้รับอันตรายแก่จิตใจ ทั้งนี้เนื่องจากอารมณ์ความรู้สึกวิตกกังวล แค้นใจ เหล่านี้ศาลยังไม่ถือว่าเป็นอันตรายแก่จิตใจตามความหมายของมาตรา 295

เมื่อพิจารณากฎหมายอาญาภาคสาม ความผิดลหุโทษ ก็พบว่ามีความหมายที่พอจะนำมาปรับใช้ได้เช่น มาตรา 392 มาตรา 397 กล่าวคือ มาตรา 392 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำให้ผู้อื่นเกิดความหวาดกลัวหรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ ต้องระวางโทษ...” จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินตาม มาตรา 392 เช่น 1972/2531, 924/2542 จะเห็นได้ว่า ล้วนแต่เป็นการขู่เข็ญในลักษณะที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่กายหรือชีวิต จึงมีปัญหาว่า การใช้กล้องถ่ายรูปทำการถ่ายภาพบุคคลอื่น ซึ่งทำให้ผู้อื่นตกใจและหวาดกลัวว่าผู้ถ่ายภาพจะนำภาพของตนไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ใด หรือเผยแพร่ในช่องทางใดนั้น ตามแนวของศาลฎีกาแล้วอาจไม่ถือว่าเป็นการขู่เข็ญในลักษณะที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่กาย ซึ่งทำให้ไม่สามารถปรับมาตรา 392 มาลงโทษผู้กระทำการบันทึกภาพได้

ในกรณี มาตรา 397 นั้น บัญญัติว่า “ผู้ใดในที่สาธารณะสถาน หรือต่อหน้าธารกำนัลกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแก หรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย หรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” การปรับใช้มาตรา 397 ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่านมานั้นจะพบว่า มักเป็นกรณีพฤติกรรมการทำให้เดือดร้อนรำคาญโดยการใช้วาจาจากกล่าวข้อความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1398/2506, 388/2505, 1631/2538, 2874/2528) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากตัวบทกฎหมายจะเห็นได้ว่า การทำให้อับอายหรือเดือดร้อนรำคาญไม่จำกัดอยู่เฉพาะการกระทำโดยใช้คำพูดเท่านั้น ดังนั้นการถ่ายภาพบุคคลอื่นที่ไม่ได้ยินยอมด้วยถือได้ว่าเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญได้ เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายแล้วพบว่า มาตรา 397 มีขอบเขตที่กว้างกว่าของกฎหมายหลายมลรัฐของสหรัฐอเมริกาที่ นำลักษณะของบุคคลผู้ถูกถ่ายภาพว่า จะต้องอยู่ในลักษณะเปลือย ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน มาเป็นองค์ประกอบความผิดด้วย แต่มาตรา 397 ของไทยนั้น มิได้นำลักษณะของผู้ถูกถ่ายภาพว่าจะต้องอยู่ในลักษณะใด เพียงแต่การกระทำนั้น อาจทำให้ผู้ถูกถ่ายภาพเดือดร้อนรำคาญ ก็สามารถปรับเข้าองค์ประกอบมาตรา 397 ได้ ดังนั้น มาตรา 397 นี้่นับว่าสามารถนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภาพโดยไม่ได้ยินยอมได้ค่อนข้างกว้าง เช่นกรณี ก ถ่ายภาพ ข ขณะนั่งรับประทานอาหารอยู่ริมทางเท้าสาธารณะ แต่ก็มีข้อจำกัดคือ จะนำมาปรับใช้ได้กรณีการถ่ายภาพที่เกิดในสาธารณสถานเท่านั้น ปัญหาที่สำคัญของการปรับใช้มาตรา 397 จะเกิดขึ้นในกรณีการถ่ายภาพในที่รโหฐาน เช่น ก ถ่ายภาพ ข ขณะนั่งพักผ่อนอยู่ในสวนสาธารณะ แต่ด้วยเหตุที่ความผิดฐานนี้เป็นลหุโทษ จึงอาจไม่เพียงพอในการยับยั้งให้ผู้กระทำเกิดการหวาดกลัวต่อการกระทำผิดได้

ประเด็นสำคัญในการปรับใช้ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 362 ก็คือ การถ่ายภาพเป็นการ “เข้าไป” ในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นหรือไม่ ปัญหาสำคัญก็คือกรณีที่ไม่มีการเข้าไปทางกายภาพ เช่น การใช้กล้องที่มีเลนส์สำหรับถ่ายภาพระยะไกล ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า การที่จำเลยใช้ไม้กระดานตีขวางทับประตูห้องพิพาทที่โจทก์ครอบครองในขณะที่โจทก์ไม่อยู่และปิดห้องไว้ ทำให้โจทก์เข้าห้องไม่ได้

เป็นการลวงล้าเข้าไปกระทำการรบกวนการครอบครองของโจทก์ ตามมาตรา 362 แล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1/2512) อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวแม้ว่าไม่มีการเข้าไปทางกายภาพ แต่ก็เป็นการทำให้ผู้ครอบครองไม่อาจใช้อสังหาริมทรัพย์นั้นได้ แต่ในกรณีที่เพียงใช้กล้องซูมเข้าไปนั้นก็มีลักษณะแตกต่างจากการปิดกั้น กล่าวคือ เจ้าของหรือผู้ครอบครองยังคงเข้าไปใช้อสังหาริมทรัพย์ได้อยู่ เพียงแต่การใช้นั้นอาจไม่ได้เกิดโดยปกติสุขนักเพราะต้องหวาดระแวงถึงการถูกรบกวนที่ภาพจากระยะไกลจึงยังมีปัญหาว่าจะเข้าองค์ประกอบของการบุกรุกหรือไม่ กรณีนี้ หากวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ โดยเฉพาะ กฎหมายมลรัฐ California มาตรา 1708.8 (b) นั้นครอบคลุมกรณีการถ่ายภาพ ที่ผู้ถ่ายไม่จำเป็นต้องมีการบุกรุกทางกายภาพเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น โดยเรียกลักษณะการกระทำนี้ว่า “constructive invasion of privacy” ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่จะต้องมีการตีความคำว่า เข้าไป ว่ามีขอบเขตแค่ไหน เพียงไร

สำหรับความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตรา 328 นั้นผู้วิจัยพบว่า ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยภาพถ่าย จะนำมาปรับใช้ได้ ต่อเมื่อมีการเผยแพร่ไปยัง “บุคคลที่สาม” ในลักษณะของการใส่ความแล้วเท่านั้น หากผู้กระทำการถ่ายภาพยังคงเก็บภาพที่ถ่ายนั้นไว้โดยมิได้ทำการส่งไปยังบุคคลที่สาม ก็ไม่สามารถนำมาตรา 326 หรือ 328 มาปรับใช้ได้เลย

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า จากองค์ประกอบ และขอบเขตของกฎหมายอาญาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น ยังมีช่องว่างที่ไม่อาจปรับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม เช่น ก อยู่ในบ้านของตนและใช้กล้องซูมถ่ายภาพ ข ซึ่งอยู่ในบ้านตรงข้าม ขณะที่ ข นอนอยู่ในห้องนอนที่เปิดม่านหน้าต่างไว้ เป็นต้น

4.2 วิเคราะห์การปรับใช้กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดในการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม

งานวิจัยนี้พบว่าปัญหาของการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิดมาตรา 420 อยู่ที่ว่าสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยปราศจากการรับรู้และยินยอม นั้นจัดเป็นสิทธิอย่างใดในความหมายของมาตรา 420 กล่าวคือ จะตีความว่าเป็น “สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง” ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 420 หรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะละเมิดของสหรัฐ (Restatement of Tort) ในมาตรา 625B จะเห็นได้ว่า การแทรกแซงในความสันโดษหรือความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่น (Intrusion upon seclusion) นั้นได้รับการคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตามแม้ว่าสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม จะจัดเป็นสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 420 แต่ปัญหาประการต่อไปก็คือ ภาวะพิสุจน์ถึงความเสียหายของผู้ถูกถ่ายภาพ ซึ่งมักจะมีลักษณะเป็นนามธรรมอันเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์ว่าตนเสียหายอย่างไรในการที่มีบุคคลอื่นถ่ายภาพของตนโดยมิได้รับความยินยอม

4.3 วิเคราะห์การปรับใช้กฎหมายอื่น ในการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้ และยินยอม

นอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและอาญาแล้ว กฎหมายเฉพาะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งมีบทบัญญัติหลายมาตราอันอาจนำมาปรับใช้เพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม เช่น มาตรา 14 มาตรา 16 เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวมีข้อจำกัดในการนำมาปรับใช้กับการคุ้มครองบุคคลที่ถูกถ่ายภาพโดยไม่ได้ให้ความยินยอมอยู่หลายประการซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้ (คนธาภิพทองรวีวงศ์, 2551) กล่าวคือ มาตรา 14(4) ของพระราชบัญญัตินี้เป็นกรณีข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะลามก และ ข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้น ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ปัญหาที่ว่าภาพอย่างไรจึงมีลักษณะลามกนั้น กฎหมายฉบับนี้มิได้บัญญัตินิยามคำว่าลามกไว้ และยังไม่มีความพิพากษาศาลฎีกาตัดสินตามพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่หากเทียบเคียง แนววินิจฉัยของศาลฎีกาที่ตัดสินตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น 630/2533, 3510/2531 จะเห็นได้ว่า ศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงของภาพนั้นเป็นรายกรณีไปด้วยเหตุนี้ ภาพที่มีการเปิดเผยอวัยวะบางส่วนของร่างกาย อาจไม่ถึงขั้นเป็นลามกอนาจารก็ได้ นอกจากนี้ ภาพที่ไม่เกี่ยวกับลักษณะลามกอนาจารแต่เป็นภาพที่ถ่ายมาโดยบุคคลที่ถูกถ่ายภาพมิได้รับรู้และยินยอม อันเป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวนั้น ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 14 ทำให้การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพจำกัดลงไปเฉพาะกรณีที่เกี่ยวกับภาพลามกอนาจารเท่านั้น สำหรับกรณีมาตรา 16 จะมีปัญหาในการปรับใช้สำหรับการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภาพเช่นกัน กล่าวคือ ภาพของบุคคลอื่นที่ถ่ายมาโดยไม่ได้รับความยินยอมแต่มิได้ผ่านกระบวนการตัดต่อ ดัดแปลงใด ๆ ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 16 ทำให้การคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวถูกจำกัดให้แคบลงเพียงเฉพาะกรณีที่ดัดแปลงภาพเท่านั้น ผู้วิจัยยังพบว่า ปัญหาสำคัญของพระราชบัญญัตินี้คือการคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ถูกถ่ายภาพโดยไม่ได้ให้ความยินยอมอีกประการหนึ่งก็คือ พระราชบัญญัตินี้ อาจนำมาปรับใช้กับกรณีที่ล่วงเลยขั้นของการถ่ายภาพมาแล้ว กล่าวคือ จะนำมาปรับใช้ได้ต่อเมื่อภาพถูกเผยแพร่แล้ว และ ยังต้องเป็นการเผยแพร่ทางระบบคอมพิวเตอร์ด้วย ดังนั้น ในขั้นตอนขณะที่ถ่ายภาพโดยมิได้รับความยินยอมนั้น กล่าวได้ว่ายังไม่มีกฎหมายเฉพาะมารองรับ

4.4 วิเคราะห์การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม กรณีผู้ถูกถ่ายภาพเป็นคนพิการ

สิทธิในการที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมนั้น เป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาทั่วไป หรือคนพิการ ย่อมมีสิทธินี้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด อย่างไรก็ตาม ในระบบกฎหมายไทยปัจจุบัน นอกจากยังมิได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมไว้อย่างชัดเจนแล้ว ก็ยังมีได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิทธิดังกล่าวของคนพิการไว้โดยเฉพาะ หากพิจารณาสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันจะเห็นได้ว่า คนพิการมี

โอกาสที่จะถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา ยิ่งไปกว่านั้น คนพิการบางประเภท อาจต้องการความคุ้มครองตามกฎหมายที่แตกต่างจากบุคคลธรรมดาด้วย เช่น หากกำหนดมาตรการให้กล้องถ่ายภาพจะต้องมีระบบส่งเสียงสัญญาณเพื่อให้ผู้ถูกถ่ายภาพรู้ตัวว่ามีการถ่ายภาพ อันเป็นการป้องกันปัญหาการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้ แต่คนพิการทางการได้ยิน อาจไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการนี้ หรือในกรณี คนพิการทางการมองเห็นย่อมมีปัญหาถึงการรับรู้ว่าตนเองกำลังถูกถ่ายภาพ ยิ่งไปกว่านั้น คนพิการบางประเภทอาจไม่สามารถทั้งมีการรับรู้และการให้ความยินยอมในการถ่ายภาพได้เลย เช่น คนพิการทางจิตใจหรือสติปัญญา สำหรับคนพิการที่สามารถรับรู้และให้การยินยอมต่อการถ่ายภาพได้เองนั้น ก็อาจมีปัญหาได้ เช่น คนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ซึ่งไม่สามารถหรือมีความยากลำบากในการเคลื่อนไหวเพื่อหลบหลีกจากการถูกถ่ายภาพ ตัวอย่างสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของคนพิการ เช่น ก ไปเยี่ยม ข ซึ่งเป็นคนพิการที่สถานสงเคราะห์คนพิการ และนำภาพมาเผยแพร่ในระบบอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ หาก ข รู้ถึงการเผยแพร่งดังกล่าว ข จะไม่ยินยอมด้วยเลย ดังนี้ หากปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ เช่น กฎหมายอาญา ก็จะเห็นได้ว่า การกระทำของ ก ยังไม่มีความผิดฐานบุกรุก เนื่องจากขณะที่ ก เข้าไปในสถานดังกล่าวนั้น เข้าไปโดยชอบ ยิ่งไปกว่านั้น ลำพังเพียงแค่การถ่ายภาพ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เป็นอยู่ยังไม่ถึงขนาดเป็นการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจของผู้อื่นได้ สำหรับกฎหมายเฉพาะเช่น พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์นั้น ก็ไม่สามารถปรับใช้ในกรณีนี้ เนื่องจาก มิได้มีการติดต่อภาพตามมาตรา 16 และภาพ ข นั้นมิได้เกี่ยวข้องกับลักษณะลามกตามมาตรา 14 อีกด้วย แม้ว่าอาจปรับใช้กฎหมายลักษณะหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 และ 328 แต่ก็มีปัญหาว่า ศาลจะเห็นว่าการกระทำของ ก เป็นการทำให้ ข เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังหรือไม่ เพราะข้อเท็จจริง ของความเป็นคนพิการนั้นมิได้หมายความว่าทำให้เป็นที่ดูหมิ่นหรือเกลียดชังของคนทั่วไปแต่อย่างไร หรือในสถานการณ์เช่น ก ถ่ายภาพ ข ซึ่งเป็นคนพิการขณะรับประทานอาหารอยู่ในร้านอาหาร โดย ข มิได้ยินยอมที่จะถูกถ่ายภาพ กรณีนี้ แม้ว่าอาจปรับใช้กฎหมายอาญามาตรา 397 แต่ก็เพียงความผิดลหุโทษ และแม้ว่าหลังจากนั้น ก นำภาพ ข ไปเผยแพร่ในระบบอินเทอร์เน็ต ก็ไม่เข้าข่ายความผิดตามองค์ประกอบของพระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ดังกล่าว

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกถ่ายภาพโดยปราศจากความยินยอมนั้น เป็นสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวประการหนึ่งซึ่งควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่การถ่ายภาพและการเผยแพร่ภาพด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไปอย่างแพร่หลายทั้งในเชิงปริมาณและความถี่ เมื่อพิจารณาในระบบกฎหมายไทยที่เป็นอยู่นั้น ผู้วิจัยพบว่า ไม่มีกฎหมายใดบัญญัติคุ้มครอง

สิทธิดังกล่าวไว้โดยเฉพาะ การคุ้มครองเป็นไปอย่างกระจัดกระจายตามกฎหมายลักษณะต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม กฎหมายเหล่านั้นยังมีปัญหาในแง่ของขอบเขต องค์ประกอบ และเนื้อหาอันไม่สามารถนำมาปรับใช้ในการคุ้มครองผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสมกับพฤติกรรมการถ่ายภาพในปัจจุบัน

จากปัญหาทางกฎหมายที่งานวิจัยนี้ค้นพบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา

โดยกำหนดฐานความผิดใหม่โดยเฉพาะสำหรับการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม ในส่วนนี้มีข้อเสนอแนะเป็นสองระดับ กล่าวคือ ระดับแรกคือข้อเสนอแนะเชิงโครงสร้าง มีข้อเสนอว่า ก่อนการพิจารณาถึงการบัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับการถ่ายภาพขึ้นใหม่นั้น ควรพิจารณาถึงการเพิ่มเติมลักษณะใหม่เข้าไปในโครงสร้างของภาค 2 ของประมวลกฎหมายอาญา โดยกำหนดหมวดขึ้นใหม่ไว้เป็นลักษณะเกี่ยวกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Offense against privacy) เช่นเดียวกับมลรัฐ Pennsylvania, Wisconsin และ New York ในระดับที่สอง ข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติม ฐานความผิดใหม่สำหรับความผิดเกี่ยวกับการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมไว้ในลักษณะนี้ โดยฐานความผิดควรแยกเป็นสองฐานความผิด ตามลักษณะของสถานที่ที่เกิดการถ่ายภาพนั้น กล่าวคือ สถานที่ซึ่งคาดหมายความเป็นส่วนตัวได้ และ สาธารณสถาน ผู้วิจัยเสนอข้อควรพิจารณาในการร่างฐานความผิดใหม่ในเบื้องต้นว่า

(1) ไม่ควรที่จะนำลักษณะของภาพมาเป็นองค์ประกอบความผิด ทั้งนี้เนื่องจากในสังคมปัจจุบันนั้น ภาพของผู้อื่นที่อาจก่อให้เกิดความอับอาย ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงภาพที่มีลักษณะเปลือยดังกล่าวเท่านั้น

(2) ควรที่จะนำ การรับรู้ (knowledge) และการยินยอม (consent) มาเป็นองค์ประกอบความผิดที่สำคัญ ในลักษณะเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศ เนื่องจากถ้าผู้ถูกถ่ายภาพให้ความยินยอมแล้ว ก็เท่ากับสละสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สำหรับกรณีผู้พิกานั้นอาจต้องมีการกำหนดกฎหมายคุ้มครองเป็นพิเศษในกรณีผู้พิการที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้เอง โดยมีการกำหนดตัวบุคคลที่เป็นผู้ให้ความยินยอมแทน

(3) องค์ประกอบความผิดในแง่สถานที่ ผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติฐานความผิดใหม่เกี่ยวกับการถ่ายภาพผู้อื่นโดยมิได้รับรู้และยินยอม อาจใช้แนวทางซึ่งไม่กำหนดแยกว่าเป็น “สาธารณะสถาน” และ “สถานที่ส่วนบุคคล” กล่าวคือ พิจารณาองค์ประกอบเชิง สถานการณ์ (circumstance) เช่น “ในสถานการณ์อันควรจะคาดหมายความเป็นส่วนตัวได้” มากกว่า สถานที่ (place) ในเชิงกายภาพ

(4) ควรแยกการเผยแพร่ภาพ ออกจากขั้นตอนการถ่ายภาพ อย่างชัดเจน เพื่อให้ขอบเขตของกฎหมายคุ้มครองกรณีที่มีการถ่ายภาพโดยมิได้รับความยินยอมเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้เผยแพร่ภาพ

5.2 การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด

ในระดับแรก ผู้วิจัยมีข้อเสนอในเชิงโครงสร้างให้มีการบัญญัติหมวดความรับผิดเพื่อละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้เป็นอีกหมวดหนึ่งโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากหมวด 1 ความรับผิดเพื่อละเมิดซึ่งมีอยู่แล้ว โดยมีบทมาตรา กำหนดองค์ประกอบหลักของการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้ในระดับที่สอง ผู้วิจัยเสนอให้บัญญัติองค์ประกอบของการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว “กรณีการถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอม” ไว้เป็นอีกมาตราหนึ่งในหมวดของการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวโดยเฉพาะ ทั้งนี้โดยเทียบเคียงองค์ประกอบจากกฎหมายแพ่งมลรัฐ California มาตรา 1708.8 โดยบทบัญญัติมาตรานี้ใหม่จะมียกเว้นองค์ประกอบดังนี้ “ผู้ใดถ่ายภาพผู้อื่นซึ่งกำลังกระทำการกิจกรรมส่วนบุคคลหรือกิจกรรมในครอบครัว ภายใต้สถานการณ์ที่บุคคลผู้ถูกถ่ายภาพมีเหตุอันควรคาดหมายความเป็นส่วนตัว โดยผู้นั้นมิได้รับรู้และยินยอม ไม่ว่าจะมีการเข้าไปทางกายภาพด้วยหรือไม่ก็ตาม ต้องใช้คำสั่งใหม่ทดแทนเพื่อการนั้น”

5.3 การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับคำสั่งคุ้มครองส่วนบุคคล

ในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา นั้น ยังมีมาตรการอื่นทางกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีการถ่ายภาพผู้อื่นโดยมิได้ยินยอม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่ให้สิทธิในการร้องขอต่อศาลออกคำสั่งคุ้มครองส่วนบุคคล (Personal Protection Order หรือ PPO) ซึ่งรวมถึงการห้ามติดตามและห้ามถ่ายภาพด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายไทยที่มีส่วนใกล้เคียงกับคำสั่งคุ้มครองส่วนบุคคลตามกฎหมายสหรัฐนั้น กระจายอยู่ตามกฎหมายต่าง ๆ และมีข้อจำกัดหลายประการ ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการออกกฎหมายให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลให้ออกคำสั่งคุ้มครองการรบกวนทางแพ่ง (Civil Harassment Order) สำหรับกรณีการเฝ้าติดตามถ่ายภาพ โดยอาจเพิ่มเติมไปในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังเช่นตามกฎหมายมลรัฐ California หรืออาจแยกคำสั่งคุ้มครองส่วนบุคคลที่เกาะเกี่ยวกับความผิดทางอาญารฐานถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ดังเช่นกฎหมายของรัฐ Michigan อย่างไรก็ตามคำสั่งคุ้มครอง (injunction) นี้ก็มีข้อจำกัดในแง่ที่ว่าใช้ได้เฉพาะกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งและ ไม่สามารถใช้ในกรณีการถ่ายภาพที่เกิดขึ้นในลักษณะไม่มีการติดตามต่อเนื่องได้

5.4 มาตรการทางกฎหมายสำหรับคนพิการ

เมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทั้งกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด และกฎหมายอาญา ให้มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกถ่ายภาพโดยมิได้รับรู้และยินยอมโดยเฉพาะดังกล่าวแล้ว คนพิการย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ถูกถ่ายภาพ ควรนำลักษณะของคนพิการที่มีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไปมาพิจารณาประกอบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการรับรู้และยินยอมสำหรับการถูกถ่ายภาพ ซึ่งในประเด็นนี้อาจแบ่งกลุ่มคนพิการเป็นสองกลุ่ม กล่าวคือ

(1) กลุ่มคนพิการที่สามารถรับรู้และให้ความยินยอมในการถ่ายภาพได้เอง ซึ่งจะอยู่ภายใต้หลักการคุ้มครอง เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป อย่างไรก็ตาม กฎหมายควรคำนึงถึงลักษณะของการรับรู้และยินยอมอันเหมาะสมกับลักษณะคนพิการด้วย เช่นคนพิการทางการมองเห็น อาจต้องมีการสื่อสารความยินยอมในการถ่ายภาพด้วยวาจาหรือด้วยอักษรเบรลล์ คนพิการทางการได้ยินอาจต้องมีการสื่อสารความยินยอมในการถ่ายภาพด้วยภาษามือ เป็นต้น

(2) กลุ่มคนพิการที่ไม่สามารถรับรู้และให้ความยินยอมต่อการถ่ายภาพ เช่น คนพิการทางจิตใจหรือสติปัญญา คนพิการกลุ่มนี้หากเป็น บุคคลไร้ความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจให้ผู้อนุบาลเป็นผู้ให้ความยินยอม อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาสำหรับกรณี คนพิการทางจิตใจหรือสติปัญญาที่ยังมิได้มีคำสั่งศาลให้เป็นคนไร้ความสามารถ ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับการถ่ายภาพควรกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการให้ความยินยอมว่าจะให้ผู้ใดเป็นผู้มีอำนาจให้ความยินยอมในกรณีการถ่ายภาพคนพิการกลุ่มนี้

เอกสารอ้างอิง ภาษาไทย

- คณาธิป ทองรวีวงศ์ (2550). ปัญหาการปรับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ในกรณีการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (APHEIT Journal), ปีที่14 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2551, หน้า 22-41
- คณิต ฅน นคร. (2537). กฎหมายอาญาภาคความผิด. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2539) กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครวันดีกรุ๊ป.
- นพนิธิ สุริยะ. (2537). สิทธิมนุษยชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญใหม่. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2531). นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์.
- สมยศ เชื้อไทย. (2544). นิติปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์ (2549). ขอบเขตความเป็นส่วนตัวของบุคคลสาธารณะตามประมวลกฎหมายอาญา. รวมบทความงานวิชาการประจำปี 2549. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาษาต่างประเทศ

- Alderman, Ellen and Kennedy, Caroline. (1995) The Right to Privacy . New York: Alfred A. Knoph.
- Astier / Julien (2000). [Online] Available :
<http://www.law.ed.ac.uk/ahrc/personality/francecases.asp#Astier>
- Brigitte Bardot / Beaverbrook Ltd. (1965) [Online] Available:
<http://www.law.ed.ac.uk/ahrc/personality/francecases.asp#Bardot>
- Chambre Civile 1, 13 avril Farah Diba. [Online] Available:
<http://www.law.ed.ac.uk/ahrc/personality/francecases.asp#Diba>
- DeCew , Judith Wagner. (1997). In Pursuit of Privacy: Law Ethics and The Rise of Technology. US: Cornell University Press.
- Dionisopoulos, Allan and Ducat, Craig. (1976), The right to privacy : Essays and Cases, St Paul, Minn. : West Publishing Co.
- Donnelly, Jack. (1982). "Human Rights and Human Dignity", The American Law Review, 76 , No.2 (1982).
- Hayden, Trydy, Hendricks, Evan and Novice, Jack D. (1990). Your right to Privacy : A Basic Guide to Legal Rights in an information Society. US: Southern Illinois University Press.
- Hunter's Roman Law ,3d ed. (2009) [Online]. Available :
http://historyofprivacy.net/pavesich_v.htm
- Minogue, Kenneth. (1978). The History of the Idea of Human Right. The Human Rights Reader. London.
- Orwin, Chifford and Pange, Thomas. (1984). The Philosophical Foundation of Human Rights. Human Rights in our time. London :Westview Press.
- Prosser, William L. (1971). Handbook of the law of torts, 4ed. (London : St.Paul, Minn. West Publishing Co.
- Solove, Daniel (2007). The future of reputation : gossip, rumor, and privacy on the Internet . New Haven and London: Yale University Press.
- Solove, Daniel (2005) "Jennifer Aniston Nude Photos and the Anti-Paparazzi Act" [Online]. Available: http://www.concurringopinions.com/archives/2005/12/jennifer_anisto.html
- Wacks, Raymond. (1989). Personal Information: Privacy and the Law . UK: Oxford Clarendon Press.

Warren, D, Samuel and Brandeis, D, Louis. (1890). The Right to Privacy. Harvard Law Review,

Vol IV December 15, 1890, [Online]. Available: <http://www.lawrence.edu/fast/boardmaw>

<http://www.lawrence.edu/fast/boardmaw>

“คนพิการ”

วาระด้อยโอกาสในข่าวหนังสือพิมพ์

โดย อาจารย์ศิริพร กิตติวรากล

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

“คนพิการ” วาระด้อยโอกาสในข่าวหนังสือพิมพ์

The Disabled: an Inferior in Newspapers

ศิริพร กิตติวรากุล*

ABSTRACT

This article is a pilot study which analyzed news about the disabled in Thairath daily newspapers during April-August, 2009. The objectives of this study are (1) quantitative analysis for finding the amount of the disabled-news in daily newspaper which reflected how much the mass media were interested in the disabled issues, (2) qualitative analysis: to categorize the disabled-news for finding how situations and what meanings the disabled was reported, and (3) study the disabled-news which reflected how the other people took the actions to the disabled. The agenda setting theory and social construction theory were applied in this analysis. The results are; there are only 64 disabled-news in 152 daily newspapers and the disabled-news were categorized into 8 groups. This analysis can conclude that (1) the disabled is an inferior agenda in newspapers. (2) The most disabled, which appeared in the news, were passive and asked for help, but the partial ones called for their rights. Moreover most people always think that they can help the disabled in whatever issues and whenever they want. (3) The others organizations took the actions to the disabled in many ways, which are 3.1) the governments and the private organizations though that the disabled is an inferior, 3.2) the governments had many projects to help the disabled but there still were the disabled calling for some helps. 3.3) The private organizations had less participation in helping the disabled.

Keyword: the disabled, the disabled-news, an inferior agenda

---

* อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ เขตแม่คาว ถ.เชียงใหม่-ลำปาง ต.หนองป่าครั่ง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000

Office no.: 053-851478 ext. 7514-5 Mobile: 081-4848320 E-mail address: koy_siriporn@yahoo.com

บทคัดย่อภาษาไทย

บทความชิ้นนี้นับเป็นงานวิจัยนำร่องที่จะศึกษาเบื้องต้นถึงข่าวเกี่ยวกับคนพิการในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐรายวัน โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ ศึกษาข่าวเกี่ยวกับคนพิการในเชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นจำนวนและการให้ความสำคัญกับวาระคนพิการของสื่อมวลชน ศึกษาข่าวเกี่ยวกับคนพิการในเชิงคุณภาพ เพื่อทราบว่าคนพิการในข่าวถูกนำเสนอในด้านใด อย่างไรบ้าง และสุดท้ายศึกษาข่าวเกี่ยวกับคนพิการที่สะท้อนถึงหน่วยงานอื่นในสังคมว่ามีท่าทีต่อคนพิการอย่างไร โดยทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารของสื่อมวลชน และทฤษฎีการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม ผลการศึกษาในหนังสือพิมพ์ทั้ง 152 ฉบับ มีข่าวเกี่ยวกับคนพิการเพียงจำนวน 64 ข่าว และเมื่อแบ่งกลุ่มข่าวเกี่ยวกับคนพิการตามลักษณะเนื้อหาแล้ว พบว่าข่าวคนพิการถูกนำเสนอออกไป 8 ด้าน สรุปผลการศึกษาได้ว่า (1) คนพิการเป็นวาระด้อยโอกาสในข่าวหนังสือพิมพ์ (2) คนพิการที่เราได้รู้จักผ่านข่าวส่วนใหญ่มักเป็นฝ่ายรับและร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น แต่ก็ยังมีส่วนหนึ่งที่รู้จักเรียกร้องสิทธิของตนเอง นอกจากนี้คนอื่นมักจะมองว่าคนพิการเป็นกลุ่มคนที่อยากจะช่วยเหลือเรื่องอะไร เมื่อไรก็ได้ (3) หน่วยงานอื่นในสังคมกับท่าทีต่อคนพิการดังนี้ 3.1) ภาครัฐและเอกชนเห็นคนพิการเป็นแค่ตัวประกอบ 3.2) ภาครัฐส่งเสริมคนพิการแทบทุกด้าน แต่ก็ยังมีกรร้องขอจากผู้พิการแทบทุกด้านเช่นกัน และ 3.3) ภาคเอกชนมีส่วนร่วมน้อยในการช่วยเหลือคนพิการ

คำสำคัญ: คนพิการ, ข่าวเกี่ยวกับคนพิการ, วาระด้อยโอกาส

“คนพิการ” วาระด้อยโอกาสในข่าวหนังสือพิมพ์

The Disabled: an Inferior in Newspapers

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 ระบุว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” และมาตรา 49 ระบุว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น” จาก 2 มาตรานี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญกับคนพิการในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองตามกฎหมาย หรือการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม

สถาบันสื่อมวลชน เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ควรจะให้มีความสำคัญกับผู้พิการ เพื่อจะได้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน บทความชิ้นนี้จึงได้วิเคราะห์การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคนพิการในสื่อมวลชน เนื่องจาก “ข่าว” เป็นการนำเสนอเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง หรือเรื่องราวที่ประชาชนสนใจใคร่รู้ (สุรสิทธิ์, 2545:20) ข่าวจึงน่าจะเป็นการนำเสนอของสื่อมวลชนที่สามารถสะท้อนสภาพสังคมเกี่ยวกับคนพิการได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากกว่าการนำเสนอในรูปแบบอื่น ๆ

งานชิ้นนี้ได้เลือกวิเคราะห์คือข่าวเกี่ยวกับคนพิการในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐรายวัน เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดสูงสุด ซึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ไทยรายวันฉบับภาษาไทยจากส่วนกลาง มีผู้ประกอบการจำนวน 16 ราย ผู้นำตลาดที่ครอบครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดเป็นบริษัทจำกัด ได้แก่ บริษัท วัชรพล จำกัด เจ้าของหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ครอบครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 27.96 ส่วนอันดับ 2. เป็นบริษัท เนชั่นมัลติมีเดีย จำกัด (มหาชน) เจ้าของหนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก และกรุงเทพฯธุรกิจ ที่ครอบครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 19.46 อันดับ 3. บริษัท สีพระยาการพิมพ์ จำกัด เจ้าของหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ที่ครอบครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 14.30 และ 4. บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) เจ้าของหนังสือพิมพ์ มติชน และข่าวสด ที่ครอบครองส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 10.08 (สมาคมนักข่าว, ออนไลน์, 28 พ.ค.52) โดยได้เลือกวิเคราะห์ข่าวเกี่ยวกับคนพิการในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐรายวันฉบับวันที่ 1 เมษายน 2552 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2552 รวมจำนวน 152 ฉบับ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยหรือทันต่อเหตุการณ์มากที่สุด

บทความชิ้นนี้นับเป็นงานวิจัยนำร่อง (Pilot Study) ที่จะศึกษาเบื้องต้นถึงข่าวเกี่ยวกับคนพิการ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยในเชิงปริมาณนั้นจะศึกษาเพื่อให้เห็นจำนวนของข่าวคนพิการ เพื่อจะเห็นว่าสื่อมวลชนได้ให้ความสำคัญกับวาระคนพิการมากน้อยเพียงใด และในเชิงคุณภาพนั้นก็ศึกษาเพื่อทราบว่าคนพิการในข่าวถูกนำเสนอในด้านใดบ้าง รวมถึงสถานการณ์เกี่ยวกับคนพิการที่สะท้อนให้เห็นจากการนำเสนอข่าวนี้สามารถวิเคราะห์ต่อเนืองเพื่อแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างคนพิการกับหน่วยอื่น สถาบันอื่นในสังคมได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาข่าวเกี่ยวกับคนพิการในเชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นจำนวนและการให้ความสำคัญกับวาระคนพิการของสื่อมวลชน
2. ศึกษาข่าวเกี่ยวกับคนพิการในเชิงคุณภาพ เพื่อทราบว่าคนพิการในข่าวถูกนำเสนอในด้านใดอย่างไรบ้าง
3. ศึกษาข่าวเกี่ยวกับคนพิการที่สะท้อนถึงหน่วยงานอื่นในสังคมว่ามีท่าทีต่อคนพิการอย่างไร

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเนื้อหาประเภทข่าวที่มีคำว่า “คนพิการ” อยู่ในเนื้อหาข่าว ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐรายวันหน้าใดก็ได้ เฉพาะฉบับวันที่ 1 เมษายน 2552 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2552 รวมจำนวน 152 ฉบับ

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ในประเทศไทยมีจำนวนผู้พิการคิดเป็นร้อยละ 3.01 ของประชากรไทยทั้งหมด (คำนวณจากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2550 จำนวนประชากรไทย 63,038,247 คน และจำนวนผู้พิการ 1,900,000 คน) แต่การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคนพิการในหนังสือพิมพ์ทั้ง 152 ฉบับ มีข่าวเกี่ยวกับคนพิการเพียงจำนวน 64 ข่าว หากประมาณการขึ้นต่อกันว่าหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง มีข่าวนำเสนอวันละ 20 ข่าว หนังสือพิมพ์ 152 ฉบับ ก็จะมีข่าวโดยประมาณจำนวน 3,040 ข่าว ข่าวที่เกี่ยวกับคนพิการก็จะมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 2.10 ของจำนวนข่าวทั้งหมด ซึ่งนับเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนจำนวนผู้พิการต่อจำนวนประชากรทั้งหมดคือ 2:3

นอกจากนี้เมื่อจัดกลุ่มเนื้อหาของข่าวที่ถูกลำเสนอไป สามารถแบ่งได้เป็น 8 กลุ่ม ดังตารางที่ 1 นี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนข่าวเกี่ยวกับคนพิการจำแนกตามกลุ่มเนื้อหา

ลำดับ	เนื้อหา	จำนวนข่าว (ร้อยละ)
1	โครงการหรือนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับคนพิการ	18 (28.14)
2	คำว่า “คนพิการ” ปรากฏในเนื้อหาข่าว ทั้ง ๆ ที่ใจความสำคัญของข่าวไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง	12 (18.75)
3	ความทุกข์ และการวิงวอนของคนพิการ	9 (14.06)
4	ความสามารถของคนพิการ	9 (14.06)
5	คนพิการต่อสู้ ต่อต้าน และเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ	8 (12.50)
6	การช่วยเหลือคนพิการโดยหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐ	6 (9.37)
7	กิจกรรมหรือโครงการที่คนพิการเป็นผู้ดำเนินการเอง	1 (1.56)
8	เอกชน เรียกร้องสิทธิประโยชน์ให้ผู้พิการ	1 (1.56)
	รวมจำนวน	64 (100)

จากตารางที่ 1 เมื่อแบ่งกลุ่มข่าวเกี่ยวกับคนพิการตามลักษณะเนื้อหาแล้ว พบว่าข่าวคนพิการถูกลำเสนอออกไป 8 ด้าน โดยข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับโครงการหรือนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับคนพิการถูกลำเสนอมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.14 ของข่าวเกี่ยวกับคนพิการทั้งหมด และข่าวที่มีคำว่า “คนพิการ” ปรากฏในเนื้อหาข่าว ทั้ง ๆ ที่ใจความสำคัญของข่าวไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง เป็นอันดับสองคือ ร้อยละ 18.75 และข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับความทุกข์ และการวิงวอนของคนพิการจำนวนร้อยละ 14.06 เป็นอันดับสามตามลำดับ

2. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

เมื่อแบ่งกลุ่มข่าวเกี่ยวกับคนพิการตามลักษณะเนื้อหาแล้ว พบว่าข่าวคนพิการถูกลำเสนอออกไป 8 ด้าน ตามรายละเอียดดังนี้

2.1 โครงการหรือนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับคนพิการ

ข่าวเกี่ยวกับคนพิการที่ถูกลำเสนอมากที่สุดถึง 18 ข่าว หรือร้อยละ 28.13 คือ ข่าวที่นำเสนอเรื่องโครงการหรือนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ซึ่งมีโครงการหรือนโยบายอยู่ 5 ด้าน ได้แก่

2.1.1 โครงการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนพิการ

ข่าวเกี่ยวกับคนพิการกลุ่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการที่หน่วยงานของภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือ หรืออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตให้กับคนพิการทั้งทางด้านรายได้ อุปกรณ์สำหรับคนพิการ (เช่น รถเข็น ไม้เท้า ฯลฯ) รวมถึงความปลอดภัยในชีวิตประจำวันของคนพิการ เช่น

กระทรวงคมนาคมร่วมกับกองทุนเพื่อความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน จัดโครงการช่วยเหลือผู้พิการที่ประสบภัยจากการใช้รถใช้ถนน ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสะดวกสบายตามสภาพด้วยการนำเงินรายได้จากการประมูลทะเบียนรถเลขสวย มอบให้ผู้พิการเพื่อนำไปจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต (ไทยรัฐ, 26 ก.ค. 52)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เปิดรับลงทะเบียนรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุรอบสอง และนายกรัฐมนตรีได้สัญญาว่าจะให้เบี้ยยังชีพกับผู้พิการทุกคนที่ขึ้นทะเบียนและมีสมุดประจำตัว ตั้งแต่ต้นปี 2553 (ไทยรัฐ, 17 ส.ค. 52)

2.1.2 โครงการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการให้คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ดีขึ้น

ข่าวเกี่ยวกับคนพิการกลุ่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินโครงการพัฒนาเครือข่ายและการใช้งานอินเทอร์เน็ตสำหรับผู้พิการ ซึ่งเป็นโครงการของหน่วยงานรัฐ และบางข่าวก็เป็นหน่วยงานภาครัฐร่วมกับเอกชน เช่น

กระทรวงไอซีทีลงนามความร่วมมือกับอีก 3 หน่วยงานภาครัฐ เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาสังคมแห่งความเท่าเทียมด้วยไอซีที โดยปลดไอซีทีที่กล่าวว่าจะเร่งพัฒนาให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้งานเว็บไซต์ได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการ คนตาบอดที่ต้องการเข้าถึงข้อมูล องค์ความรู้ (ไทยรัฐ, 7 ส.ค. 52)

กระทรวงไอซีทีร่วมกับ สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ และคณะกรรมการการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิกแห่งสหประชาชาติเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกว่าด้วยการส่งเสริมให้ผู้พิการมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป (ไทยรัฐ, 25 ส.ค. 52)

2.1.3 โครงการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาของคนพิการ เช่น

กระทรวงศึกษาธิการเตรียมออกระเบียบให้คนพิการทั่วประเทศ สามารถเรียนในระดับปริญญาตรี ทั้งมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน (ไทยรัฐ, 18 ส.ค. 52)

2.1.4 โครงการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพให้คนพิการ

ข่าวเกี่ยวกับคนพิการกลุ่มนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพให้คนพิการ ซึ่งเป็นโครงการของหน่วยงานรัฐ และบางข่าวก็เป็นโครงการร่วมระหว่างหน่วยงานรัฐและเอกชน เช่น

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ร่วมกับบริษัทร่วมจัดหางานเอกชนเพื่อส่งเสริมให้มีการจ้างงานคนพิการขึ้น โดยเน้นงานด้านการพยากรณ์ ทำนายโชคชะตาทาง

โทรศัพท์ ซึ่งผู้พิการทางสายตาสามารถทำงานได้ โดยสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทยก็มีหลักสูตรในการอบรมความรู้ศาสตร์ทางการพยากรณ์อยู่แล้ว ซึ่งน่าจะทำให้เกิดความมั่นคงในด้านการประกอบอาชีพ (ไทยรัฐ, 7 ก.ค. 52)

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ สนับสนุนบริษัทพีดีบีลิวดีเอท์ซอส เมเนจเมนท์ จำกัด จัดโครงการอบรมให้ผู้พิการฟรีพร้อมเบี้ยเลี้ยงในหลักสูตรอาชีพทำเว็บบล็อก เว็บไซต์ เพื่อสร้างรายได้บนอินเทอร์เน็ต (ไทยรัฐ, 20 ก.ค. 52)

2.1.5 โครงการภาครัฐที่เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพคนพิการ เช่น

รัฐบาลไทยได้ลงทุนโครงการโรงพยาบาลสร้างเสริมสุขภาพตำบล ครอบคลุมทุกตำบลทั่วประเทศ เพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีให้ประชาชน ลดการเจ็บป่วยอย่างยั่งยืน โดยตั้งพลัง อสม. ที่มีเกือบ 1 ล้านคน เป็นแกนหลักในการดูแลสุขภาพคนในชุมชน เช่น การเยี่ยมหญิงตั้งครรภ์ เด็กแรกเกิด ผู้สูงอายุ คนพิการ (ไทยรัฐ, 18 พ.ค. 52)

2.2 คำว่า “คนพิการ” ปรากฏในเนื้อหาว่า ทั้ง ๆ ที่ใจความสำคัญของข่าวไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง

ข่าวกลุ่มนี้มีคำว่า “คนพิการ” อยู่ในเนื้อหาข่าว แต่ใจความสำคัญของข่าวไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรงเลย คำว่า “คนพิการ” ที่ปรากฏอยู่กลายเป็นเพียงคำที่ถูกพูดถึงด้วยเหตุผลอะไรบางอย่างซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มอธิบายได้ดังนี้

2.2.1 คำว่า “คนพิการ” ถูกพูดถึงเพราะชื่อองค์กรมีคำนี้ประกอบอยู่ เช่น

พ.อ.โอสถ ภาวิไล นายกสสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยฯ แจ้งว่าทางเจ้าภาพมาเลเซียได้แจ้งมาว่า โบว์ลิง วอลเลย์บอลนั่ง และวีลแชร์บาสเกตบอล เป็น 3 ชนิดกีฬาที่มีสมาชิกเข้าร่วมไม่ครบ 4 ชาติ แต่ก็ยังยืนยันที่จะมีการแข่งขันต่อไป (ไทยรัฐ, 15 ก.ค. 52)

นายกรัฐมนตรีจะเป็นประธานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2522 ที่ทำเนียบรัฐบาล (ไทยรัฐ, 30 ก.ค. 52)

2.2.2 คำว่า “คนพิการ” ถูกพูดถึงในฐานะตัวประกอบข่าว

“ในฐานะตัวประกอบข่าว” ในที่นี้หมายถึง เนื้อข่าวมีคำว่าคนพิการปรากฏอยู่เพื่อเป็นส่วนประกอบของข่าวเท่านั้น ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักของข่าว เช่น

ข่าว จ.ตรัง เตรียมเป็นเจ้าภาพกีฬาแห่งชาติ “ตรังเกมส์” ในเดือนกันยายนนี้ ซึ่งผู้ว่าราชการ จ.ตรัง ก็ได้ออกมาให้สัมภาษณ์ว่าได้เตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้านอย่างไรบ้าง ตอนท้ายของข่าวก็ได้กล่าวเพิ่มเติมว่าได้เตรียมอาสาสมัครมาให้ความช่วยเหลือนักกีฬาคนพิการในช่วงการแข่งขันกีฬาคนพิการแห่งชาติ ซึ่งจะจัดต่อเนื่องจากกีฬาแห่งชาติอีกด้วย (ไทยรัฐ, 12 มิ.ย. 52)

ข่าวฟิล์ม-รัฐภูมิ และอีด-โปงกลางสะออน ได้รับรางวัลลูกกตัญญูปี 2552 โดยเนื้อข่าวก็ สัมภาษณ์ทั้งสองคน และปิดท้ายข่าวไว้ว่า ผู้ที่สนใจซื้อดอกมะลิในปีนี้จะมีส่วนมะลิมาให้อุดหนุน ซึ่งเป็น ดอกมะลิที่จัดทำโดยกลุ่มคนพิการจากหลายองค์กรร่วมกันผลิตขึ้น (ไทยรัฐ 23 ก.ค.52)

2.2.3 คำว่า “คนพิการ” ถูกพูดถึงในฐานะพยาธิสภาพ

บางข่าวใช้คำว่า “คนพิการ” ในความหมายของ “อาการทางร่างกาย” เท่านั้น ซึ่งไม่ได้ใช้ในความหมายถึงตัวตน ตัวบุคคลที่มีตัวตนและพิการอยู่จริง เช่น

ข่าวบันเทิง พูดถึงละครเรื่องสาปภูษาว่า ฝูเจ้าสี่เกด ไม่ยอมปล่อยให้ชายตัดไปแต่งงานกับหญิงอื่น จึงเย็บเข้าติดกับเตียงกลายเป็นคนพิการ ไม่สามารถไปเจ้าชู้กับใครได้อีก (ไทยรัฐ, 9 เม.ย. 52)

แพทย์หญิงหัวหน้าโสตประสาท ภาควิชาโสต ศอ นาสิกวิทยาฯ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่กล่าวในงานสัปดาห์โรคหู คอ จมูก ว่า การจัดกิจกรรมบริการผู้ชมชนเพื่อรณรงค์ให้ชาวบ้านไม่ต้องมากลายเป็นคนพิการหรือเสียชีวิตจากการบริโภคเนื้อหมูดิบ (ไทยรัฐ, 20 ก.ค. 52)

2.3 ความทุกข์ และการวิงวอนของคนพิการ

ข่าวเกี่ยวกับคนพิการกลุ่มนี้ มีเนื้อหาที่เน้นการรายงานความทุกข์ยาก ความลำบากของคนพิการ และมีบางข่าวได้รายงานถึงคำร้องขอความช่วยเหลือของคนพิการด้วย

2.3.1 คนพิการร้องขอด้านการศึกษา เช่น

นักเรียนตาบอดควอนโรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กพิการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ (ไทยรัฐ, 7 พ.ค. 52)

2.3.2 ความทุกข์ด้านการดำรงชีวิต

ข่าวรายงานถึงผู้พิการแขนขาเดียว ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ต้องอาศัยมารดาวัยชรา 82 ปีที่กำลังป่วยเป็นโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง นูตึง ช่วยเลี้ยงดูอย่างน่าเวทนา (ไทยรัฐ, 24 พ.ค. 52)

นางดวงเดือน ธิดา มารดาของเด็กพิการหัวโต อายุ 3 ปี 2 เดือน ไม่สามารถออกไปทำงานรับจ้างได้ เพราะทิ้งลูกไว้ที่บ้านไม่ได้ ประกอบกับค่าแรงที่สามีออกไปรับจ้าง ก็ไม่พอซื้อนมให้ลูกทั้ง 2 คน กระทั่งชาวบ้านทนเห็นสภาพไม่ไหวได้แจ้งนักข่าว เพื่อมาทำข่าวจะได้มีผู้ใจบุญมาช่วยเหลือ โดยเฉพาะค่านมให้ลูก (ไทยรัฐ, 21 มิ.ย. 52)

2.3.3 คนพิการร้องขอด้านการแพทย์ เช่น

ข่าวแม่หนูน้อยกำมปูที่เกิดมาพิการมีมือและนิ้วไม่ปกติ (มีลักษณะเหมือนกำมปู) อยากให้ผู้ใจบุญช่วยผ่าตัดลูกสาว จะได้เดินได้ มีมือเหมือนคนทั่วไป (ไทยรัฐ, 31 พ.ค. 52)

2.4 ความสามารถของคนพิการ

ข่าวกลุ่มนี้ นำเสนอเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของคนพิการในด้านต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่คือ 7 ใน 9 ข่าวเป็นความสามารถทางด้านกีฬา ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงที่เก็บข้อมูล มีการแข่งขันอาเซียนพาราเกมส์ ครั้งที่ 5 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ในวันที่ 15-19 ส.ค.52 นี้ ส่วนอีก 2 ข่าวเป็นความสามารถด้านดนตรี และด้านการใช้ชีวิตทั่วไป

2.4.1 ความสามารถด้านกีฬา เช่น

งานประกาศเกียรติคุณวันนักกีฬายอดเยี่ยมปี 51 โดยนักกีฬาคนพิการชายยอดเยี่ยม ได้แก่ ประวัติ วัชรรัมย์ (วีลแชร์เรซซิ่ง) และนักกีฬาคนพิการหญิงยอดเยี่ยม ได้แก่ สายสุนีย์ร์ จีระนะ (ฟันดาบ) (ไทยรัฐ, 27 พ.ค. 52)

ทัพนักกีฬาไทยยังโกยเหรียญทองไม่หยุด ล่าสุดเก็บได้ 85 เหรียญแล้ว ทำให้ยังนำเหรียญทองเหนียวแน่น ส่วนมาเลเซียเจ้าภาพตามมาห่าง ๆ (ไทยรัฐ, 7 ส.ค. 52)

ทัพนักกีฬาคนพิการไทย พอร์มแจ่ง กวาดมาได้ทั้งหมด 157 เหรียญทอง ครองความยิ่งใหญ่ในกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ เป็นสมัยที่ 4 ติดต่อกัน ในการแข่งขันครั้งที่ 5 ที่มาเลเซีย โดยกรีฑาทำได้มากที่สุดถึง 63 เหรียญทอง (ไทยรัฐ, 19 ส.ค. 52)

2.4.2 ความสามารถด้านดนตรี มีเพียงชาวเดียว ได้แก่

รายการคุณพระช่วย ตอน เสียงจากจิตใจ ยืนยันเรื่องราวสุดน่าทึ่งด้วยดนตรีบำบัดด้วยเปียโน ซึ่งนอกจากคนหูหนวกแล้ว ผู้ป่วยอัลไซเมอร์ ออทิสติก หรือแม้กระทั่งคนแก่ สามารถเล่นเปียโนได้ภายในเวลาแค่ 10 นาที สร้างปรากฏการณ์ครั้งแรกที่จะได้เห็นการบรรเลงเปียโนโดยคนหูหนวกร่วมกับวงเครื่องสายฝรั่ง พร้อมเสียงร้องจากศิลปินคุณภาพ คือ วงฟลัวร์ กับบทเพลง เสียงในความเงียบ ที่จักประภาส ชลศรานนท์ แต่งพิเศษขึ้นใหม่ (ไทยรัฐ, 19 ก.ค. 52)

2.4.2 ความสามารถด้านการใช้ชีวิตทั่วไป มีเพียงชาวเดียว ได้แก่

รัฐมนตรีประจำกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพิ่งมารับตำแหน่งได้ไม่นาน ก็สานต่อโครงการ “มหกรรมต้นแบบคนพิการไทย” เพื่อรวบรวมคนพิการทุกประเภทในหลากหลายอาชีพที่มีศักยภาพโดดเด่นในด้านต่าง ๆ และประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์และยอมรับของคนในสังคม สามารถเป็น Role Model หรือต้นแบบให้คนพิการ คนทั่วไป ชุมชน และสังคมได้ศึกษาเป็นแบบอย่าง ตลอดจนเพื่อเป็นอีกเวทีหนึ่งที่คนพิการได้แสดงศักยภาพให้สังคมเห็นว่าไม่ได้มีความสามารถด้อยไปกว่าคนทั่วไป (ไทยรัฐ, 15 ก.ค. 52)

2.5 การช่วยเหลือคนพิการโดยหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐ

ข่าวกลุ่มนี้ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ และหน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน ได้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนพิการในด้านต่าง ๆ รวมถึงการให้เงินรางวัลแก่คนพิการที่ประสบความสำเร็จอีกด้วย ได้แก่

2.5.1 ความช่วยเหลือด้านการเงิน และการให้เงินรางวัล

นายกสมาคมกีฬาคนพิการ มอบเงินช่วยเหลือจำนวนหนึ่งให้แก่นักกีฬายิงปืนคนพิการเจ้าของ 2 เหรียญทองจากการแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน หลังจากเงินรางวัลถูกโจรกรรม พร้อมให้กำลังใจ มุ่งมั่นสร้างชื่อเสียงแก่ตนเองและประเทศชาติต่อไป (ไทยรัฐ, 15 ก.ค. 52)

สิงห์ คอร์เปอเรชั่นมอบเงินรางวัลให้กับทัพนักกีฬาคนพิการทุกคนคนละ 3,000 บาท และเงินรางวัลพิเศษให้นายสนนิตย์ สงนอก ซึ่งได้รับรางวัลนักกีฬายอดเยี่ยมอาเซียนพาราเกมส์ ด้วยผลงานว่ายน้ำ 4 เหรียญทองและทำลายสถิติทุกรายการที่แข่งขัน 10,000 บาท (ไทยรัฐ, 21 ส.ค. 52)

2.5.2 ความช่วยเหลือด้านการแพทย์

โรงพยาบาลบางปะกอกรับน้องแอม (สาวอายุ 19 ป่วยเป็นโรคประหลาดทำให้ร่างกายเหมือนทารก 2 ขวบ) เข้าเป็นผู้ป่วยพิเศษไม่ต้องจ่ายค่ารักษา ซึ่งจะรับเด็กไปตรวจอย่างละเอียดที่โรงพยาบาลว่าป่วยเป็นโรคอะไร แล้วจึงจะรักษาอย่างเต็มที่เพื่อให้เด็กหายป่วย (ไทยรัฐ, 14 ก.ค. 52)

2.5.3 ความช่วยเหลือด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

ด้วยความที่ทรงตระหนักถึงศักยภาพของไอซีที ในฐานะเครื่องมือสำคัญนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้จัดตั้งกองทุนไอซีทีขึ้น เมื่อ พ.ศ.2539 โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ 4 กลุ่ม คือ นักเรียนในชนบท คนพิการ เด็กที่ป่วยในโรงพยาบาล และผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้ ยังใช้กับระบบการศึกษาทางไกลและฐานข้อมูลด้วย (ไทยรัฐ, 2 เม.ย. 52)

2.5.4 ข่าวเกี่ยวกับการให้กำลังใจคนพิการ

สมเด็จพระเทพฯ ทรงย้ำให้นักกีฬาคนพิการทีมชาติไทยทุกคน ตั้งใจแข่งขันกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นำนักกีฬาคนพิการทีมชาติไทย เข้าเฝ้าฯ เพื่อรับพระราชทานพร (ไทยรัฐ, 11 ส.ค. 52)

2.6 คนพิการต่อสู้ ต่อต้าน และเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ

ข่าวกลุ่มนี้นำเสนอเนื้อหาที่คนพิการได้ต่อสู้ ต่อต้าน และเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งล้วนเป็นการเรียกร้องต่อภาครัฐทั้งสิ้น เช่น

ภูยีน คำนวณ นักวิลแชร์เรซซิ่ง ร้องเรียนสมาคมกีฬาคนพิการฯ คัดเลือกตัวไปทำศึกอาเซียนพาราเกมส์ ไม่ไปวิ่งไล่ ระบุในการคัดเลือกเมื่อเดือน มี.ค. เข้าเส้นชัยก่อน วันชัย ชัยวุฒิ และสถิติดีกว่า แต่ไม่ได้รับเลือก ขณะที่ วันชัย เข้าเส้นทีหลัง กลับได้เป็นตัวจริง (ไทยรัฐ, 3 มิ.ย. 52)

นายมนเทียร บุญตัน ส.ว.สรรหา ในฐานะนายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย พร้อมด้วย นายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธ์ แกลงข่าวตอบโต้กรณี นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งว่า การให้เงิน 2,000 บาท แก่ผู้พิการตาบอดไม่ใช่การซื้อเสียง แต่เป็นเพราะคนตาบอดไร้ความสามารถ ไม่มีสิทธิในการเลือกตั้งว่า เป็นการดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง (ไทยรัฐ, 22 มิ.ย. 52)

มีอบคนพิการชุมนุมหน้าพรรคประชาธิปัตย์ด้านห้วยออนไลน์ เปรียบการออกห้วยตู้เหมือนตัดแขนขาซ้ำ และเป็นการซ้ำเติมคนพิการและคนตาบอดอีกจำนวนมาก เนื่องจากคนพิการไม่สามารถอาชีพอื่น ๆ ได้มากนัก (ไทยรัฐ, 24 มิ.ย. 52)

เครือข่ายองค์กรพิทักษ์สิทธิคนพิการผู้ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลกว่า 300 คน ปักหลักชุมนุมบริเวณหน้าบ้านของนายอภิสิทธิ์ เพื่อขอเจรจาเพิ่มโควตาสลากกินแบ่งรัฐบาล (ไทยรัฐ, 11 ก.ค. 52)

เครือข่ายคนพิการ ได้ยื่นข้อเสนอแนวทางการสนับสนุนการเข้าถึงบริการโทรคมนาคมอย่างทั่วถึงของคนพิการต่อคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติหลังงานเสวนา “สิทธิคนพิการกับการเข้าถึงบริการโทรคมนาคม หัวข้อ ประกาศ USO ช่วยให้คนพิการเข้าถึงบริการโทรคมนาคมได้จริงหรือ” (ไทยรัฐ, 12 ส.ค. 52)

2.7 กิจกรรมหรือโครงการที่คนพิการเป็นผู้ดำเนินการเอง

ข่าวที่รายงานถึงโครงการที่กลุ่มคนพิการเป็นผู้ดำเนินการเอง มีเพียง 1 ข่าวใน 64 ข่าว ได้แก่ สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยฯ ร่วมกับ กรุงเทพมหานคร และ ชมรมวีลแชร์บาสเกตบอลคนพิการไทย จัดการแข่งขัน วีลแชร์บาสเกตบอลนานาชาติ โดยมี 9 ชาติตอบรับเข้าร่วม (ไทยรัฐ, 24 เม.ย. 52)

2.8 เอกชนเรียกร้องสิทธิประโยชน์ให้คนพิการ

ในข่าวทั้งหมด 64 ข่าว มีเพียงข่าวเดียวที่รายงานเกี่ยวกับ เอกชนที่เรียกร้องสิทธิประโยชน์ให้คนพิการซึ่งก็ไม่ได้เป็นการเรียกร้องให้กับคนพิการโดยตรง หากเป็นการเรียกร้องเพื่อคนหลายกลุ่มและมีคนพิการเป็นส่วนหนึ่งในนั้นด้วย ได้แก่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่นในสังกัดสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยกว่า 500 คน เดินทางมาที่ทำเนียบรัฐบาลเพื่อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีทบทวนการพิจารณางบประมาณรายจ่ายประจำปี 2553 โดยเฉพาะการจัดสรรเงินอุดหนุนประชาชนในท้องถิ่น ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้สูงอายุ เช่น เบี้ยยังชีพคนชรา และเบี้ยยังชีพคนพิการ ฯลฯ ที่ท้องถิ่นเป็นคนจ่ายมาก่อน (11 ส.ค. 52)

สรุปและอภิปรายผล

1. “คนพิการ” วาระด้อยโอกาสในข่าวหนังสือพิมพ์

ข่าวเกี่ยวกับคนพิการที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐรายวันฉบับวันที่ 1 เม.ย. – 30 ส.ค. 52 ทั้ง 152 ฉบับนั้นแสดงให้เห็นถึง “ความด้อยโอกาส” ของคนพิการอย่างชัดเจน ซึ่งไม่ใช่ความด้อยโอกาสทางด้านกายภาพเท่านั้น หากยังขาดโอกาสในการได้รับความสำคัญจากสื่อมวลชนอีกด้วย ทั้งนี้พิจารณาจากปัจจัยดังนี้

ในเชิงปริมาณนั้น สัดส่วนของข่าวเกี่ยวกับคนพิการ และคนไม่พิการหรือคนทั่วไป มีความแตกต่างกันมาก คือ ในประเทศไทยมีจำนวนผู้พิการคิดเป็นร้อยละ 3.01 ของประชากรไทยทั้งหมด ในหนังสือพิมพ์ทั้ง 152 ฉบับหรือ 152 วัน มีข่าวเกี่ยวกับคนพิการเพียงจำนวน 64 ข่าว หากประมาณการขั้นต่ำว่าหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง มีข่าวนำเสนอวันละ 20 ข่าว หนังสือพิมพ์ 152 ฉบับ ก็จะมีข่าวโดยประมาณจำนวน 3,040 ข่าว ข่าวที่เกี่ยวกับคนพิการก็จะมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 2.10 ของจำนวนข่าวทั้งหมด ซึ่งนับเป็นสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับสัดส่วนจำนวนผู้พิการต่อจำนวนประชากรทั้งหมดคือ 2:3

2.1 คนพิการ เป็นฝ่ายรับและร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นทั้งภาครัฐและเอกชน

จากข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับโครงการหรือนโยบายของภาครัฐเกี่ยวกับคนพิการที่มีอยู่ถึงร้อยละ 28.14 นั้นสื่อให้ตีความได้ว่า คนพิการเป็นฝ่ายรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยข่าวกลุ่มนี้ทุกข่าวได้มุ่งนำเสนอถึงรายละเอียดของแต่ละโครงการ ไม่มีข่าวใดไปสอบถามความต้องการของคนพิการเลยว่า ต้องการโครงการเหล่านั้นหรือไม่ แสดงถึงการเป็นฝ่ายรับอย่างเดียวของคนพิการ ซึ่งไม่ได้หมายถึงความดีหรือร้ายแต่อย่างใด เพียงแต่ “เนื้อข่าว” เท่านั้นที่ทำให้เรามองเห็นถึงสถานภาพ “ฝ่ายรับ” ของคนพิการ

ส่วนข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับความทุกข์และคำวิงวอนของคนพิการที่มีอยู่ร้อยละ 14.06 นั้นสื่อถึงการร้องขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยคนพิการเป็นผู้ร้องขอเองบ้าง หรือเพื่อนบ้านเป็นผู้ร้องขอให้ รวมถึงสื่อมวลชนเป็นผู้ช่วยเรียกร้องวิงวอน ซึ่งข่าวกลุ่มนี้สะท้อนให้เห็นสถานภาพของคนพิการแทบจะตรงกันข้ามจากข่าวกลุ่มข้างต้น และอาจเรียกได้ว่า สถานภาพของคนพิการในข่าวกลุ่มนี้ คือการเป็น “ฝ่ายรุก” หรือเป็นฝ่ายที่ออกมาแสดงความต้องการของตน นั่นเอง

แม้คนพิการในข่าวจะอยู่ในสถานภาพทั้ง “ฝ่ายรุก” และ “ฝ่ายรับ” แต่สถานภาพการเป็นฝ่ายรับปรากฏอยู่ในข่าวมากกว่าการเป็นฝ่ายรุก หากนำจำนวนสัดส่วนร้อยละมาเทียบกัน ก็ถือได้ว่าการเป็นฝ่ายรับนั้นมากกว่าการเป็นฝ่ายรุกถึงครึ่งต่อครึ่งเลยทีเดียว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า สื่อมวลชนได้เปิดพื้นที่ให้คนพิการได้เข้าถึงสื่อบ้างแล้ว แต่มีโอกาสเข้าถึงสื่อในฐานะฝ่ายรุก หรือ “ผู้ส่งสาร” ได้น้อยกว่าการเป็นฝ่ายรับ หรือการเป็นเพียง “ผู้รับสาร” และผู้เขียนเชื่อว่า หากสื่อเปิดโอกาสให้คนพิการได้ก้าวเข้ามาเป็นผู้ส่งสารฝ่ายรุกให้มากขึ้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนก็จะได้ยินเสียงเรียกร้องและความต้องการของคนพิการอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น สุดท้ายน่าจะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ริเริ่มดำเนินโครงการที่ตอบสนองความต้องการของคนพิการได้อย่างตรงประเด็น และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนพิการมากขึ้นอีกเช่นกัน

2.2 “คนพิการ” เป็นกลุ่มคนที่ใครอยากจะช่วยเหลือเรื่องอะไร และเมื่อไรก็ได้

ข่าวกลุ่มที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับโครงการหรือนโยบายของภาครัฐด้านคนพิการ ถูกนำเสนอมากถึงร้อยละ 28.14 และข่าวที่นำเสนอการช่วยเหลือคนพิการโดยหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐมีจำนวนร้อยละ 9.37 ซึ่งเนื้อหาข่าวทั้งสองกลุ่มแทบทุกข่าวที่หน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนออกมามีดำเนินโครงการในช่วงเวลาที่คนพิการไม่ได้เรียกร้องอะไร นั่นคือหน่วยงานทั้งหลายมีนโยบายทำโครงการต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ตนเองสะดวกและคิดว่าเหมาะสม ซึ่งผู้เขียนขออนุญาตตีความว่า หน่วยงานดังกล่าวอาจมีพื้นความเชื่อว่า “คนพิการ” กำลังรอคอยการช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ทำโครงการเรื่องอะไรให้เมื่อไรก็ได้ เพราะแทบจะไม่มีข่าวใดเลยที่ได้ไปสอบถามคนพิการว่า อยากได้รับความช่วยเหลือในด้านไหน ในช่วงเวลาใดบ้าง

จากสถานการณ์ในสังคมปัจจุบัน ผู้เขียนก็เชื่อว่า คนพิการกำลังรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่ความต้องการที่รอคอยการสนับสนุนนั้น อาจจะยังไม่

สอดคล้องกับโครงการที่เกิดขึ้นเท่าที่ควร หากทั้งสองฝ่ายได้ปรับตัวให้สอดคล้องกัน โครงการที่เกิดขึ้นก็น่าจะไม่เกิดการสูญเปล่าและยังตอบสนองวิถีชีวิตของคนพิการได้มากขึ้นอีกด้วย

2.3 คนพิการ เป็นคนมีความสามารถ โดยเฉพาะด้านการกีฬา

ข่าวที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถของคนพิการมีจำนวนร้อยละ 14.06 นับเป็นจำนวนที่ไม่มากไม่น้อยเกินไป แต่ทั้งนี้ช่วงที่เก็บข้อมูลเป็นช่วงที่มีการจัดแข่งกีฬาอาเซียนพาราเกมส์ ทำให้มีข่าวนักกีฬาคนพิการคว้าเหรียญรางวัลมานำเสนออยู่หลายข่าว ส่งผลให้ข่าวเกี่ยวกับความสามารถของคนพิการด้านการกีฬามีจำนวนมากในช่วงเวลานี้ คือ 8 ข่าว ส่วนข่าวเกี่ยวกับความสามารถของคนพิการด้านอื่นมีเพียงข่าวเดียวคือ นำเสนอเกี่ยวกับความสามารถด้านดนตรี

ประการนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากเป็นช่วงเวลาปกติที่ไม่มีการแข่งขันกีฬาคนพิการทุกประเภท ข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับความสามารถของคนพิการอาจจะอยู่ในสัดส่วนที่น้อยกว่านี้ก็เป็นได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงข้อเท็จจริง เราได้เห็นว่าคนพิการมีความสามารถด้านอื่นอีกมากมายที่สื่อมวลชนเคยนำเสนอ แต่อาจจะนำเสนอทางสื่ออื่นที่ไม่ใช่สื่อสิ่งพิมพ์ หรืออาจจะไม่ได้ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หรืออาจจะตีพิมพ์ในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ข่าวก็เป็นได้ (หมายถึงเฉพาะในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลเท่านั้น)

เมื่อย้อนกลับไปนึกถึงทฤษฎีการกำหนดวาระสารหรือ Agenda Setting ที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 1 ที่เชื่อว่าสื่อมวลชนมีส่วนสำคัญในการกำหนดวาระข่าวสารที่สามารถส่งผลกระทบต่อรับรู้ของผู้รับสารในสังคมแล้ว หากสื่อมวลชนผู้เป็นต้นสายของการกำหนดประเด็นสำคัญในสังคม หันมาร่วมกันให้ความสำคัญกับความสามารถด้านอื่น ๆ ของคนพิการ และกำหนดวาระข่าวสารเกี่ยวกับความสามารถของคนพิการให้มากขึ้น หน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมน่าจะเกิดการรับรู้ในแง่ของการยอมรับความสามารถของคนพิการและหันมาร่วมมือกันส่งเสริมและสนับสนุนบุคคลที่พิการซึ่งมีความสามารถแตกต่างกันไปนั้นมากขึ้น คนพิการก็น่าจะมีโอกาสในด้านต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วย ทั้งด้านการศึกษา การประกอบอาชีพและการใช้ชีวิต

2.4 คนพิการเป็นคนที่รู้จักสิทธิและรู้จักเรียกร้อง

แม้ข่าวส่วนใหญ่จะนำเสนอให้เห็นว่าคนพิการเป็นเพียงฝ่ายรับ แต่ก็จะมีข่าวร้อยละ 12.50 ที่นำเสนอเกี่ยวกับคนพิการต่อสู้ ต่อต้าน และเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตนเอง นับว่ามีคนพิการที่เรารู้จักจากข่าวจำนวนหนึ่งได้ลุกขึ้นมาต่อสู้ เรียกร้องสิทธิของตนเอง นับว่าคนพิการในเมืองไทย ไม่ได้เป็นคนที่นั่งรอรับความช่วยเหลือเพียงฝ่ายเดียว แต่มีกลุ่มหนึ่งที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องสิทธิและเรียกร้องแสดงความจำนงต่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยคนพิการในเมืองไทยไม่ได้ต่อสู้เพียงลำพัง ยังมีหน่วยงานอื่นที่สนับสนุนการเรียกร้องเหล่านั้นด้วย เช่น เครือข่ายองค์กรพิทักษ์สิทธิคนพิการผู้ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาล สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย และสมาคมกีฬาคนพิการ เป็นต้น

3. หน่วยงานอื่นในสังคมกับท่าทีต่อคนพิการ

จากการวิเคราะห์ข่าวทั้ง 64 ข่าว สะท้อนให้เห็นถึงท่าทีต่อคนพิการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังนี้

3.1 ภาครัฐ และภาคเอกชน เห็นคนพิการเป็นแค่ตัวประกอบ

ข่าวกลุ่มที่มีคำว่า “คนพิการ” ปรากฏในเนื้อหาข่าว ทั้ง ๆ ที่ใจความสำคัญของข่าวไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนพิการโดยตรง มีจำนวนร้อยละ 18.75 ของข่าวเกี่ยวกับคนพิการทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานรัฐหรือเอกชน แม้จะมีส่วนหนึ่งที่เห็นอกเห็นใจผู้พิการ แต่ก็ยังมีส่วนหนึ่งที่เห็นคนพิการ เป็นเพียงตัวประกอบเท่านั้น เช่น ข่าวฟิล์ม-รัฐภูมิ และอี๊ด-โปงกลางสะพาน ได้รับรางวัลลูกกตัญญู ปี 2552 โดยเนื้อหาข่าวก็สัมภาษณ์ทั้งสองคน และปิดท้ายข่าวไว้ว่า ผู้ที่สนใจซื้อดอกมะลิในปี นี้ จะมี ดอกมะลิมาให้อุดหนุน ซึ่งเป็นดอกมะลิที่จัดทำโดยกลุ่มคนพิการจากหลายองค์กรร่วมกันผลิตขึ้น (ไทยรัฐ 23 ก.ค. 52

3.2 ภาครัฐส่งเสริมคนพิการแทบทุกด้าน แต่ก็ยังมีการร้องขอจากผู้พิการแทบทุกด้านเช่นกัน

ข่าวกลุ่มที่นำเสนอเกี่ยวกับโครงการจากภาครัฐ มีการส่งเสริมคนพิการถึง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการ ดำรงชีวิต การส่งเสริมให้คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ดีขึ้น การส่งเสริมการศึกษา การ ส่งเสริมการประกอบอาชีพ และการพัฒนาสุขภาพคนพิการ ซึ่งค่อนข้างจะครบถ้วนทุกด้านที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิต แต่ในทางปฏิบัติโครงการของภาครัฐก็ยังดำเนินไปไม่ทั่วถึง และยังไม่สามารถ ครอบคลุมคนพิการได้ทั่วประเทศ จึงยังมีข่าวการเรียกร้อง การวิงวอนของผู้พิการให้เห็นอยู่บ้าง ซึ่งข่าว ที่เก็บข้อมูลมานั้น สะท้อนถึงการร้องขอจากผู้พิการ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านการดำรงชีวิต และ ด้านการแพทย์ นับเป็น 3 ด้านที่ภาครัฐไม่ได้ใส่ใจ และมีโครงการเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมอยู่เสมอ แต่การปฏิบัติอาจจะยังไม่ทั่วถึง หากภาครัฐสามารถดำเนินโครงการไปพร้อม ๆ กับสร้างบุคลากร ภาคปฏิบัติ น่าจะทำให้โครงการทั้งหลายสัมฤทธิ์ผลอย่างทั่วถึงมากขึ้น

3.3 ภาคเอกชนมีส่วนร่วมน้อยในการช่วยเหลือคนพิการ

จากข่าวทั้งหมด 64 ข่าว มีเพียง 4 ข่าวเท่านั้นที่เป็นข่าวเกี่ยวกับหน่วยงานภาคเอกชนหันมา ช่วยเหลือคนพิการ จึงเห็นได้ว่า ปัจจุบันภาคเอกชนให้ความสำคัญกับคนพิการน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่เป็นภาค ส่วนที่มีรายรับสูง สามารถแบ่งปันให้สังคมได้มากกว่าภาคส่วนอื่น ๆ

บรรณานุกรม

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐรายวัน, ฉบับวันที่ 1 เม.ย.52 – 30 ส.ค.52.

ปัญญิตา ชัยสนิท, Agenda Setting อิทธิพลของสื่อมวลชน, ออนไลน์, <http://library.uru.ac.th/article/htmlfile/mng01-05.pdf> เมื่อ 30 เม.ย.52.

สุรสิทธิ์ วิทยาวิฑู, 2545, การสื่อข่าว : หลักการและเทคนิค, กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

หนุ่ม สมคะเน, ส่องเงาสื่อ เมื่อหนังสือพิมพ์ขึ้นราคา, สมาคมนักข่าว นักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, ออนไลน์, http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=492 เข้าถึงเมื่อ 28 พ.ค.52.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ออนไลน์, <http://www.dopa.go.th>. เข้าถึงเมื่อ 5 มิ.ย.52.

Maxwell McCombs, The Agenda-Setting Role of the Mass Media in the Shaping of Public Opinion, University of Texas at Austin, ออนไลน์, <http://sticerd.lse.ac.uk/dps/extra/McCombs.pdf> เมื่อ 30 เม.ย.52.

Voice TV, คนพิการขอใช้รถเมล์ วอนสภาพัฒน์ฯทบทวนสเปครถเมล์ NGV, ออนไลน์, <http://www.voicetv.co.th> เมื่อ 2 ก.ย.52.